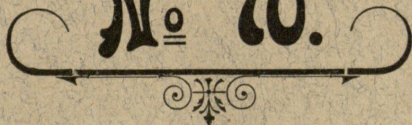

№ 10.

TĖVYNĖS
S A R G A S
MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

TILŽĖJE.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis laikraštis su priemazgomis ir atskirais priedais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos: szviesos, tikybos ir kalbos.

Pirmąją N. dalį **slėpkite** labiaus, neg antrąją.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8) ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

T u r i n y s.

I. dalis slepiama.

1. Kaip už manėme pažymėti pradžią XX szimtmečio? *A. J.* 2
2. Apie garbinimą szv. Patronų. *Juosis.* 5
3. Daina brolių girtuoklių. *Paleistsparnis* 7
4. 4. pravoslaunų paklydimas. Apie regemą Bažnyczios galvą. *P.* 9
5. Daina isz tėvynės važiuojanczio *Paleistsp.* 17
6. Kalbos dalykai. 19
7. Lietuviai miestuose. 21
8. Augsztaiczio daina. *Paleistsp.* 23
9. Musų mokslavietės. 24
  - 1 Pakruojuje ir Radviliszkyje. 2. ^u Ukmergėje
  3. Taujėnuosė.
10. Įvairios žinios. 27
  1. Isz Žeimės. *Žeimietis.*
  2. Isz Klovainių. 3. Isz Baisogalos. 4. — Smilgių *P.*
  5. — Kauno. *Kauno Mieszczionis.* 6. Isz Augsztaitijos. *P.*

7. Isz Smilgių. *Gargažė.* —
  8. — Giedraiczių. 9. — Luokės. *Keleivis.* 10. — Tryszkių. *Kurmis.* 11. — Kalvių. *P. Žydas.*
  12. — Szirvintėlių. 13. — Vilniaus. — 14. Gelgaudisztkio
  15. — Astrachanės: *kun. Bib.*
  16. Latviai augsztyk. 17. — Palangos: teatras. 18. Musisz-kiai svetur. 19. Projektas. 20 — Isz Peterburgo.
  11. Du prasczioku. Sak. *Paleistsp.* 46
  12. Apie praeitę krikščezionystės Tauryoje. *Aldonas.* 47
  13. Isz Amerikos. 49
    1. Parodos dalykai. 2. Motynelė. 3. Szeip jau naujinos. *Amerikietis.*
  14. Pakvietimas ant Vysk. Valancz. 51
    - jubiliejaus. 52
  15. Atsakymai. 54
  16. Aukos. 55
- #### II. dalis atskiriama.
- „Keidoszių Onutė“. Visa apysaka. *Savasis.*

„Kaip užmanėme pažymėti pradžią XX šimtmečio?“

Už poros mėnesių pasibaigs XIX amžius ir prasidės XX. Ką jis atneš žmonijai, kokių pasirodys, apie tai vien's Dievas nežino. Mes, nebūdami pranaszais, tik tiek czia tegalime pasakyti, juog ateinanczio szimtmeczio gerumas ar blogumas prigulės nuo to, ko bus tuomet daugiaus ant žemės: gyvo tikėjimo, ar bedievystės; krikszczioniszkos artymo meilės, ar žvėriszkos kovos už buvį; dorybės, ar nedorybės. Vokiecziai sako, juog kiekvienas žmogus yra kalviu savo laimės: ką nukala, tą ir turi. Panasziai galima pasakyti ir apie žmoniją — ji susilauks tokios ateitės, kokios bus verta. Priesz žmoniją teippat, kaip ir priesz vienstovį žmogų „padėtas yra gyvenimas ir mirtis, geras ir blogas — ką sau pamėgs, tas ir bus jai duotas“. Gera ateitis bus užmokesniu už dorą praeitį, o už nedorą — koronė, jeigu Dievas nebus permaldautas.

Isz tos tai priežasties Tėvas Szventasis Leonas XIII per iszleistą neseniai tam tikrą apskritą gromatą meldžia ir ragina visus katalikus, idant szį amžių užbaigtu karsztomis maldomis, pavesdami Saldžiausiai Jėzaus Szirdžiai netik savę ir visą Bažnyczią, bet ir tuos net, ką dar tikėjimo szviesos nėra iszvydę, arba sykį iszvydę nuo jos pasitraukė. Kas tatai nori, idant Dievas ateinantį amžių palaimintu, — turi, pagal Popiežiaus mislį, szį amžių szventai užbaigti.

Szitas Tėvo Szventojo balsas visur su prigulinczia guodone ir paklusnumu iszklausytas tapo. Ipatingai sukruto užrubežiniai katalikai; pasirijo jie užbaigti szį amžių netiktai maldomis ir puikiausiomis bažnytinėmis iszkilmėmis, bet teipogi dar ir kitokiais ženklais vieszai parodyti gyvumą savo tikėjimo ir prisiriszimą prie Apasztaliszko Sosto. Tatai Italijoje, Francijoje, Vokietijoje ir kitur įsteigti tapo tam tikri komitetai: vieni renka teip vadina-mąjį Petropiningį, tai yra aukas Tėvui Szventamjam; kiti organizuoja, rengia ant ateinancziu Jubiliejaus metų skaitlingas keleivystes į Rymą, į Žemę Szventą ir į kitas

szventas vietas; tretį yra užsijėmę išleidimu tam tikrų dvasiszkų kningelių ir t. t.

Pas mus panaszus krutėjimas, žinoma, negalės atvirai apsireikšti. Mums bus neleista nei skaitlingą keleivių būrį Ryman nusiūsti, nei gausias dovanas Tėvui Szventamjam surinkti, nei per kningeles apie Jubiliejų lietuvius vieszai pamokinti. Vis tai tiesa, grynčiausia tiesa! Vienok klausiamo: ar-gi jau visai mums nieko nebepalieka, kaip tik rankas nuleisti ir szi amžių užbaigti besnaudžiant?

O ne! Praleisti teip svarbią valandą, nepasinaudojus isz jos, — butu tai isz mūsų pusės nedovanotina kaltė. Acziu Dievui, pradėjome jau susiprasti, juog mes prigulime skirton tauton, juog turime savąją istoriją, savąją praeitį, o, duos Dievas, sulauksime ir geresnės ateities. Todėl ir dvasiszkuosę reikalauosę metas jau mums paliauti lenkų skverno besilaikyti, metas akyveizdoje Tėvo Szventojos toti skyrium greta kitų katalikiszkų tautų, metas pasirupinti, idant ant galo ir Apasztaliszkas Sostas pripažintu mus už skirtą tautą. Bet kaip tai padaryti?

Sakėmė jau augszcziaus, juog ateinancziuosę Jubiliejaus metuosę visos katalikiszkos tautos ketina įvairiais budais iszreikszi vieszai savo prisiriszimą prie katalikiszko tikėjimo ir Apasztaliszko Sosto. Darys tai italiecziai, prancuzai, vokiecziai, vengriai, lenkai ir k. Iszpuola tatai, kad ir mes progos neapleistumem prie Tėvo Szventojos atsiszaukti. Kur kitur užmanytojais tų dalykų yra vyskupai, kaipo vyriausieji dvasiszki žmonių vadovai. Pas mus Vyskupai, valdžios suspausti, vargiai bepanorės tuom užsiimti. Todėl pas mus Vyskupų vieton tur stoti kuningai, ypacz amerikiecziai. Jie, turėdami pilną laisvę, galėtu, kaip mums matas, organizuoti nors mažą lietuvių burelį ir nusiūsti jį Ryman, kaipo delegaciją nuo Susivienijimo Amerikos lietuvių katalikų su tam tikru adresu prie Tėvo Szventojos. Tokia delegacija butu geriausiu, nės gyvu, darodymu, juog lietuviai — tai ne lenkai. O jeigu tokios delegacijos negalima butu sutverti, tai vertėtu nors adresą nuo lietuvių Tėvui Szventamjam nusiūsti. Tamę adresę reikėtu trumpai iszparodyti, juog lietuviai nuo penkių szim-

tų metų tvirtai laikosi katalikų tikėjimo, juog jie tur skirtą gražią kalbą, kurią myli, juog dabar po rusų jungu kenczia sunkų persekiojimą, negalėdami savo krasztę nei maldakningės, nei elementorėlpalaikió atspaudinti, juog tamę sielavartę savo isz niekur pagelbos nelaukia, kaip tik nuo Dievo ir szventųjų savo patronų danguje . . . Toliaus reiktu praszyti, idant Tėvas Szventasis, susimylėdamas ant vargingo lietuvių padėjimo, teiktusi parodyti ypatingą dėl musų tautos mylistą apgarsindamas **palaimintais** du Lietuvos Bažnyczios žiburiu: dievobaimingą **Vyskupą Merkelį Giedraitį** isztraukiusį Lietuvą isz kreivatikystės klano, ir dievobaimingą **Andrių Rudaminą, kunigą Jezavitą**, kyniečių Apasztalą. Nės kuo sunkesnis musų padėjimas ant žemės, tuo daugiau reikia mums užtarytojų Danguje.

☞ Tokį adresą, gražiai lotyniszkaĩ paraszytą, Tėvas Szventas, be abejojimo, meiliai priimtu ir ypatingą savo palaiminimą musų krasztui ir Bažnycziai tėviszkaĩ ir nuoszirdžiai suteiktu. Todėl meldžiame brolius amerikieczius sukrusti ir paduotą czia užmanymą amerikiszkaĩ, tai yra greitai ir iszmingingai įvykdinti. Mes isz savo pusės darome pradžią, apgarsindami № 11 „Tėvynės Sargo“ adresą ir gyvenimus abiejų minėtųjų Dievo tarnų lotyniszkaĩ ir lietuviszkaĩ.*) Isz tų gyvenimų kiekvienas lietuviszkaĩ katalikas pamatys, juog tuodu dievobaimingu lietuviu savo szventu gyvenimu tikrai užsipelnė ant to, idant palaimintais butu vadinti. O kaip tai butu malonu, jeigu XX. amžius prasidėtu dėl musų nuo įtraukimo dvieju dievobaimingų lietuvių į skaitlių palaimintųjų!

A. J.

*) Viskas bus teip pridėta, kad galės nuo „Sargo“ atskirti ir, kam reikiant, nusiusti. Amerikiecziams tadą beliks tik savo vardus pasiraszyti. —

Tamę laikę Rymę galėtu ir teip dar pasivaidinti. Girdėjome, juog Kaunę fotografas Zatarskis taiso didelę grupą visų Žemaicziių Vyskupų, pradėtant nuo Motiejiaus Znino (1417—1421 m.) ir lig sziajam, Mieczislovui-Leonardui Paliulionui (1883 m.), isz viso: 35 ypatos. Prie ju senoji Varnių katedra, Popiezius, ją įkūręs, ir dabartinė Kauno katedra ir Pop. Leonas XIII, isz Varnių Kaunan perkėlęs. Isz tos grupos rymiecziai galėtu suprasti, juog Žemaicziių Vyskupystė, tai ne bile kokis Bažnyczios skliautelis.

Red.

Apie garbinimą szv. Patronų.

N 3 „T. S.“ perskaiciau straipsnelį po tokiu-pat paraszu, kuriame teisingai užpuldinėja ant nepridėrancio garbinimo szventųjų. Bet tai yra tikt prastoji pusė. Sztai szis-tas isz gerosios to dalyko pusės.

Poteriuosę, kalbėdami Apasztaļu sudėjimą, isztariame ir tuos žodžius: tikiu „i szventųjų draugystę“, norėdami per tai parodyti, kad terp szventųjų danguje, duszių, kenczianczių czyszcziuje, ir žmonių, gyvenanczių czionai ant žemės yra draugystė, t. y. kiti kitus gelbėja ir linksmina. Bet žmonės retai rupinas tikrai užlaikyti tą draugystę, nors mums labai ir labai reikalinga ir naudinga. Kas isz mūsų neprisipažista, juog yra silpnas, juog reikalauja pagalbos, kaip dėl duszios, teip ir dėl kuno? o kamę jos jieszkoti? Kas mūsų reikalus supranta ir nori padėti? Geriausi ir tikriausi pagalba yra Dievas. Kaip nuo žemiszko karaliaus praszome mylistų tankiai ne patis, bet per jo tarnus — užtarytojus, teip ir nuo dangiszkojo karaliaus, nors galime patis praszyti Jį ir apturėti, tankiausiai vienok mylistas apturime per užtarymą szvenčiausios Motynos ir szventųjų. Szventųjų užtarimas — Dievui malonus; kiekvienam žmogui yra Dievo duotas Aniolas Sargas; s. Bažnyczia kiekvienam krasztui, kiekvienai vyskupystei ir parapijai paskiria szventuosius Patronus, per kurių užtarimą apstesnes galime apturėti mylistas. Kuningai kasdieną juos garbina, kasdieną kalbėdami „Brevijarių“, t. y. kuningiszkus poterius. Bet kiti retai ir gal perdaug retai atsimena apie juos. Jei kas ir atmena dieną atminimo kokio szventojo, tai gal tiktai dėlto, kad apvaikszczioti tą dieną savo varduves, pakelti sziki-toki balių, bet ne dėlto, kad pagarbinti szventąjį. Mūsų Motyna s. Bažnyczia dėl mūsų paczių naudos reikalauja visai ko kito. Jei mes tikime i szventųjų bendrystę ir norime prie jos prigulėti, tai iszpuola mums tą savo tikėjimą patvirtinti darbais. Dėlto turime sau iszsirentki vieną, kurio vardą ant krikszto gavome, arba ir daugiau patronų ir melsties prie jų, atkalbant kasdien arba nors kasnedėlią nors kokią trumpą maldele.

dėl išspraszymo jų užtarimo. Labai gerai yra kasdien ryto, atsikėlus apieravojant Dievui ant didesnės garbės, — savo mislis, žodžius ir darbus per einančią dieną praszyti savo Patrono, kad jis mums padētu išspilyti, ką prižadam Dievui, ir sergėties nusidėjimų. Ateinant dienai, kada s. Bažnyczia apvaiksztinėja dieną atminimo ano szventojo, prisitaisyti per novenną, spaviednę ir priimti s. Komuniją.

Pirmucziausiu, ypatingai garbinamu patronu, gal apsirinkti szvencz. Panelę, nės ji danguje už visus galingesnė, myli mus, kaip savo vaikus, ir nori mums padėti. Patronus gal išsirinkti kokius norint; bet geriaus yra rinkties isz to kraszto: s. Kazimierą, s. Stanislovą Kostką ir k., nės jie mūsų sanbroliai, to paties kraujo, artymesni, nekaipo gentijs; toliaus, kožnam, reikia atminti apie rupestingiausį užtarytojį, t. y. Aniolą Sargą. Teip nulenkti patronai praszyt Dievą už mus ir tadą, kada ir mes patijs užmirszime, kada griekuosę paskendę busime. Isz padavimų žinome, juog szventieji, kuriuos žmonės garbino savo jaunystėje, o paskui užmirszo juos ir iszkrypo isz tiesaus kelio, neužmirszo jų, ir paskutinėje valandoje gyvenimo padėjo jiems nurimti, sugrižus prie Dievo. Ypatingai szv. Panelė už keletą pasveikinimų Jos, pasakytų gryną szirdimi, globėjo ir neleidė pražuti didžiausiems grieszninkams. Bet ir žemiszkuosę reikaluosę, jei jie sutinka su Dievo valią, apturime pagalbą.

S. Patronus ne visados teip mažai tegarbino, kaip dabar: mūsų bocziai kur-kas labiau numanė reikalingumą užtarimo. Visa jaunumenė, kuri iszkalas eidavo, ypatingai garbino szvencz. Panelę, atkalbėdama teip vadinamą „Officium Parvum“. Szventuosius patronus garbino mūsų karaliai ir praszė nuo jų pagalbos žemiszkuosę reikaluosę ir apturėdavo. Kas negirdėjo apie pagalbą, kurią suteikė szv. Kazimieras karėje su rytiniais mūsų prieszais? Daug yra ir kitokių panaszių atsitikimų. Garbinkime tadą, broliai, ir szendieną szv. Patronus, o jie ir szendieną mūsų neapleis!

Pridedu czia keletą vardų szventųjų, kurie yra patronais atskirų stonų.

- Gydytojų** — s. Lukoszius (18 oct.); Kozma ir Damjonas (27 sept.)
- Aptiekorių** — s. Rapolas (24 oct.)
- Darbininkų ir Darbininkių** — s. Juozapas (19 mart.); s. Ona (26 jul.); s. Bonaventura (14 jul.); s. Morta (29 jul.)
- Darbininkų draugysečių** — s. Povilas (30 jun.)
- Kepėjų** — s. Antanas išz Padvos (13 jun.); s. Elžbieta (19 nov.); s. Mikalojus (6 dec.)
- Artojų** — s. Izidoras (10 maj.); s. Lucija (13 sept.)
- Bitininkų** — s. Bernardas (20 aug.)
- Žvėjų** — s. Andriejus (30 nov.); s. Petras (29 jun.)
- Medinczių** — s. Hubertas (3 nov.); s. Eustachijus (20 sept.)
- Piemenų** — s. Vendelinas (20 oct.); s. Wolfgangas (31 oct.)
- Prekėjų** — s. Mikolas (29 sept.); s. Pranciszkus išz Assyžiaus (4 oct.)
- Audėjų** — s. Veronika (4 feb.)
- Muzikontų ir giedorių** — s. Cecilija (22 nov.); s. Gregalius (12 mart.); s. Leonas D. (11 april.)
- Kalvių** — s. Eligijus (1 dec.); s. Martynas (11 nov.)
- Siuvėjų** — s. Jonas Kriksztytojas (24 jun.)
- Kurpių** (sziauczių) — ss. Krispinas ir Krispinijonas (25 octob.)
- Kareivių** — s. Jurgis (23 apr.); s. Mikolas (29 sept.); s. Sebastijonas (20 jan.)
- Dailydžių** — s. Junga (19 m.) ir s. Rokas (16 aug.)
- Melninkų** — s. Kristina (29 jul.) etc. etc.

Juosis.

Daina brolių — girtuoklių.

Kad atsitiks mums miestę buti,
Sustokime prie karcziamos,
Ir gelsvą traukdami alutį,
Atminkime ir ant baltos.

Įkauszę, daužkime butelkas,
Primuszkim žydus ir žydelkas,

Langų iszkulti neužmirszkim
 Ir ant policijos įnirszkim.
 Vis, kiek galint, privelėkim,
 Paskui kumelių negailėkim:
 Sukritę į ratus ar roges,
 Išz žydo sprukkime pastogės
 Namon, namon!!

Nepirkkim rasztų anei kningu
 Ir neskaitykim nėkados.
 Nors viskas išz javų atpigo,
 Mes sau dainuokim visados.

Ir neklausykime tėvų,
 Paczių nei augesnių žmonių!
 Tegul vis kieta bus szirdis
 Ir akis vargszo nematys.
 Kiekvienas savę tik mylės,
 Blaszkyti turto negailės,
 Baltakę žėdną dieną pirsks
 Ir joje dieną-naktį mirks,
 It vyrs, it vyrs.

Mes, broliai, vyrai — viens į vieną,
 Tvirti, it miszko ažuolai.
 Sau linksmų naktį, linksmų dieną...
 Nebijom' nieko szendien sztai!

Kas mums ką drjstu pasakyti?
 Kas mums paveiks ką padaryti?
 Neturim ant savės mes pono!
 Nebijom moczios, nei klebono!
 Vis geriam', kiek į gerklę lenda.
 Kas mus pabartu, tuoj per sprandą!
 Imti ne savo balsu blauti
 Ant mūsų noris vieszpatauti.
 Tai ne juokai!

Tegul sau plepa, kaip kas nori:
 Mes nežiurėsım ant žmonių!
 Kaimynai mūsų jug nedori,
 Tai neklausysım žodžių jų!

Kaimynams mes nepasiduosim,
 Niekam rankos mes nebucziuosim,
 Degtinę neperstosim gerti,
 Neliausim savo priesų smaugti,
 Visus su pagaliais pripluksim
 Ir sprandus jiems visiems atsuksim!
 Tegul arielkius jie pažįsta
 Ir szokti į akis nedrįsta
 Tie szunlupiai!

Jei mes gyvensime vienybėj',
 Tai plaukas vienas nepražus
 Ir galvą dėsime už savybę,
 Ir ginsime savo garbę vis!

Ir kožnas vienas pakentės,
 Kas mus pažemint panorės.
 Ir szunį apkabinęs kauks,
 Kas mums garbės nors kiek nutrauks!
 Statysim vis narsiai peczius,
 Priskaldysim, kas tikt paklius!
 Rustybę mūsų kas sutiks,
 Ne savo tuoj balsu suriks:
 Oi, oi! oi, oi!

Paleistsparnis.

Ketvirtasis Pravoslaunų paklydimas!

Apie regemą Bažnyčios galvą.

Katalikiszka Bažnyčia tiki ir atvirai izspazįsta, juog J. Kristus, įstatydamas Bažnyčią, įstatė regemą jos galvą, o tą galvą yra szv. Petras Ap. ir jo ipėdiniai, Rymo vyskupai, arba popiežiai; tuo tarpu Saulėtekiniai atskalunai sako: „ne! vienas tiktai Kristus tėra Bažnyčios galva ir kitos regemos galvos neįstatė!“ — Sztai, ką raszo Saulėtekinė Bažnyčia encyklikoje 1895 metų: — „Szventrasztyje Apasztalas Petras, kurį „papystai“ (t. y. pri-pažįstantis popiežiaus valdžią) su nekuriuomi tikslu laiko už pamatą ir augszciausį Bažnyčios piemenį, pasirem-dami ant nepriratų kningų (apocryphi) . . . ginczyjasi,

kaipo lygus visiems (Apasztalams) ant susirinkimo Jeruzolimoje ir tolesniai perspėtas ir pabartas yra nuo szv. Povilo, kaip žinome isz gromatos prie Galiatų“ ir tt. (c. XIV) Czia matome, kad Saulėtekinė atskala atmeta popiežiaus valdžią, buk tai pasiremndama ant žodžių Raszto szv. Tolesniai, toje-pat encyklikoje szejp pasakyta yra: — „Perveizėję mokslą szv. Tėvų ir isztarmes visuotinių Vyskupų Susirinkimų, buvusių pirmuosę amžiuosę — dasi-žinome, kad niekados Rymo Vyskupo nelaikė už augszcziausį perdėtinį ir neklystanczią Bažnyczios galvą ir kad kožnas vyskupas sau paskirtoje Bažnyczios dalyje yra vyriausis piemuo savo vyskupijoje, turis tiktai priklausyti isztarmių visuotinių susirinkimų“ . . . (c. XIV) Czia tat, kaip matome, atskilęs Saulėtekis szaukia, kad pirmuosę amžiuosę niekas nei sapnuote-nesapnavo apie Rymo Vyskupą, kaipo apie Bažnyczios galvą ir kad pripažinti valdžią Popiežiaus yra tai priesztarauti mokslui szv. Tėvų ir Visuotinių Vyskupų Susirinkimų, buvusių pirmuosę amžiuosę!! Tikrai reikia stebėties ir su skausmu veizėti į tokią atskalunų aklybę ir į teip drąsius jų žodžius, isztartus ant vėjo — be jokių davadų ir pamato, perskaite su atydą atsakanczias Szventraszczio vietas, perveizėję szv. Tėvų mokslą, kuriuos prijema ir saulėtekis, peržiurėję teipogi isztarmes Susirinkimų pirmųjų amžių, — drąsiai atsakome ant kreivo atskalos mokslo: ir Rasztas szv. ir szv. Tėvai, ir isztarmės Susirinkimų, ir Bažnytinė istorija, vienu balsu sako: „Kristus įstatė szv. Petrą ir jo įpėdinius, Rymo vyskopus, Bažnyczios galvą; nepripažinti Popiežiaus valdžios yra tad priesztarauti Szventraszcziiui, mokslui szv. Tėvų, isztarmėms Susirinkimų ir Bažnytinei istorijai.“ Tai tuojaus, nors trumpai, iszrodysime.

a) Szventraszczio žodžiai labai aiszkliai ir suprantamai moko, kad szv. Petras yra Kristaus pastatytas augszcziausiu Bažnyczios piemeniu.

Evangelijoje pagal szv. Mateuszą randame: kad Petras, klausiant Kristui, o kuomi jus manę laikote, atsakė vardan visų Apasztalų: „Tu esi Kristus, Sunus Dievo Gyvojo“ — tarė Iszgarytojas: „Palaimintas esi Simonai Bar-Jona, nės kunas ir kraujas neapreiszké tau, bet Tėvas mano,

kurs yra danguose. O aš sakau tau, juog tu esi **Petras** (t. y. uola), o **ant tos uolos** pastatysiu Bažnyčią mano ir vartai pragaro nepergalės anos. Ir tau duosiu raktus dangaus karalystės: ką suriszi ant žemės, bus suriszta ir danguose, ką iszriszi ant žemės, bus iszriszta ir danguose“ (16. 17. 18. 19). Isz tų Evangelijos žodžių matome, kad Iszganytojas isz augsztino szv. Petrą ant visu Apasztalų: „Palaimintas esi Simonai Bar-Jona;“ — tolesniai, padaro jį Bažnyčios pamatu: „tu esi uola ir ant tos uolos pastatysiu Bažnyčią mano;“ — tad, kaip ant pamato paremti yra nanai, teip ant szv. Petro yra paremta draugystė tikincziųjų; arba antraip sakant: szv. Petras, kaip matome isz Kristaus žodžių, yra Bažnyčios galvą; ant galo, Kristus suteikia szv. Petru valdžią, atiduodamas raktus dangaus karalystės — paveda jam valdžią duoti įstatymus, valdžią rėdyti ir valdyti visą tikincziųjų surinkimą; paveda jam išdą atpirkimo: „ką suriszi... bus suriszta... ką iszriszi, bus iszriszta“. Tolesniai, Evangelijoje pagal szv. Jono (21. 15ss.) skaitome: „Kada-gi pavalgė, tarė Simonui Petru Jezus: Simonai Jono (sunau), ar myli manę labiaus už sziuos (t. y. Apasztalus)? Tarė Jam: Juog tu Vieszpatie žinai, kad aš tavę myliu. Tarė jam: ganyk avinėlius mano. Tarė jam vėl: Simonai Jono, ar myli manę labjaus už sziuos? Atsakė Jam: Juog, V., tu žinai, kad aš tavę myliu. Tarė jam: ganyk avynėlius mano. Klausė jo tretį kartą: Simonai Jono, ar myli manę? Nuliudo Petras, kad tretį kartą jo klausia, ar myli manę? ir tarė Jam: V., tu viską žinai, tu žinai, kad aš tavę myliu. Tarė jam: ganyk avis mano“. Czia — kaip matome — Iszganytojas, girdžiant visiems Apasztalams, tris kartus klausia szv. Petro: ar myli manę? ir gaudamas atsakymą: teip, Vieszpatie, isztaria: ganyk avynėlius mano, ganyk avis mano ir tais žodžiais paveda jo piemeniszka valdžiai; visą savo avinczią, visą draugystę tikincziųjų — svietiszką ir dvasiszką stoną; o valdžia tokio piemens, kuriam pavesti yra avynėliai ir avis — bažnyčia klausanti ir mokinanti, žodžiu — visi tikintieji be jokio skyriaus, yra valdžią aukszcziausi, valdžia, kurios visi turi klausyti... Szv. tat

Petras, kaip ir isz czia matome, yra pastatytas Bažnyczios galva.

Tolesniai, isz žodžių Kristaus, užrašytų Evang. szv. Lukosziaus, teipo-gi matome, kad szv. Petras yra įstatytas augszcziausiu Bažnyczios perdėtiniu: „Asz-gi meldžiausi už tavę, idant nenusilpnėtu tikėjimas tavo; ir tu kai-kadaž atsigrėžęs patvirtink brolius tavo“... Czia Kristus iszskiria szv. Petrą isz visų Apasztalų: „Asz meldžiausi už Tavę“; tolesniai apreiszkia, kad jis tikėjimę neklys, nės-gi Kristus meldės — idant nenusilpnėtu tikėjimas jo; ant galo liepia jam buti sudžiaž tikėjimo visų tikincziųjų, matyti klaides ir pataisyti anas: „ir tu kai-kadaž atsigrėžęs patvirtink (tikėjimę) brolius tavo“. O tą valdžiaž Bažnyczioje juog gali turėti vienas tiktai augszcziausis perdėtinis — galva.

Teip tat isz to, kas ligszioliai pasakya, matome, kad Kristus szv. Petrą augszcziausiu Bažnyczios perdėtiniu uždėjo. Kaip regiame teipo-gi isz Evangelijos, ir Apasztalai ji savo augszcziausiu perdėtiniu laikė ir ji visados guodojo: teip, Evangelistai, suraszydami Apasztalų vardus, jo vardą ant pirmos vietos padėjo; szv. Povilas pirm, negu pradėjo apsakynėti Dievo žodį, ėjo į Jeruzolimą, kaip skaitome kn. „Ap. darbai“ pasimatytų su Petru. Kad szv. Petras, pagal pasakos atskalunų, ant susirinkimo Jeruzolimoje apsėjo ne kaipo perdėtinis, bet kaipo Apasztalams visiems lygus, suvis netiesa. Kad jis pradžioje susirinkimo pasiteiravo su kitais apasztalais, per tai juog savęs nepažemino, nės kiekvienas perdėtinis gali kalbėtis ir rokuoties su savo pavaldiniais. Bet paskui, kad reikėjo apskelbti susirinkimo isztarmę, szv. Petras, kaipo vyriausis, atsistojo ir tarė, kad teip ir teip turi buti, teip reikia mokyti ir daryti, ir visi apasztalai nepriesztaraudami jo isztarmę prijemė. Szv. tat Petras apsėjo czia kaipo perdėtinis.

Dar czia iszpuola iszaiszkinti tai, ką atskalunai ir protestantai labiausiai užmetinėja; grom. szv. Povilo pas Galiatus skaitomė: „Kadaž-gi atėjo Petras į Antiokiją, į akis jam priesztaravau, nės buvo pabaustinas... Kad regėjau, juog neteisčiai vaikszcioja (Petras ir Barnabas)

pagal tiesų Evangelijos; tariau Petruai akyvaizdoje visu: jeigu tu“... (2, 11) Tie žodžiai szv. Povilo visiszkai nepriesztarauja szv. Petro vyriausybei, nės-gi ir padonas gali persergėti perdėtinį, užlaikydamas prideranciją guodonę. Nebesiknisant po szv. Tėvų rasztus, kurie ir isz tų szv. Povilo žodžių iszveda, kad szv. Petras buvo Apasztalų laikomas už Bažnyczios galvą, užtenka atskleisti szv. Povilo kitas gromatas ir matysime, kad jis augszcziausia szv. Petro valdžią pripažįsta; teip, jis vieną kartą eina pas Petrą pirm, negu pradeda skelbti Evangeliją; antrą kartą vėl eina apreikszti jam, ką jis apsakynėja, norėdamas tarsi gauti jo patvirtinimą ir palaiminimą ir tt. O tai davadai pajimti isz Raszto szv. su trumpu paaiszkiniu, gana pertikrinancziai parodantis, kad szv. Petras yra Kristaus įstatytas Bažnyczios galvą.

Bet gal skaitytojas paklaus: gerai — bet szv. Petro įpėdiniai ar yra Bažnyczios galvą? Be jokio abejojimo; nesunku tai parodyti: Kristaus Bažnyczia turi buti ta pati iki pabaigos svieta, ir niekas joje negali buti atmainyta, nės pasakyta yra: „nors aniolus isz dangaus apsakinėtu jums ne tai, ką apsakinėjome, tegul bus iszkeiktas.“ Kaip tad buvo apasztalų laikuošę, teip turi buti iki pabaigos. Tolesniai, Kristus pasakė Apasztalams: „sztai asz su jums iki svieta pabaigos“. Apasztalai-gi pirmamę szimtmetyje, kaip žinome isz istorijos, isz szio svieta iszsiskyrė; idant tat Kristaus žodžiai pildytusi, turime tikėti, kad rėda, Kristaus padaryta — tvers iki galo. Galų galę žodžiai: „ir ant tos uolos pastatysiu Bažnycziją mano“, parodo nemarsztumą regemos Bažnyczios galvos, nės Bažnyczia niekadą negali buti be pamato, ant kurio pastatyta yra; o pamatas jos, kaip jau regėjome, yra regema Bažnyczios galva. — Bet kas yra szv. Petro įpėdinis? — Tai antras klausimas, teipogi lengvai iszriszamas: Rymo Vyskupas, arba Popiežius. Szv. Petras, kaip žinome isz istorijos ir padavimo, 42 m. Ryman atkėliavo, uždėjo ten savo sostą ir valdęs jį 25 m. 67 m. ant kryžiaus mirė, kilus Nerono persekiojimui. Jo tat įpėdiniai yra Rymo vyskupai, kurie ant jo sosto atsisėda.

Galima ir kitokiu budu iszriszti tą klausimą, iszsirenkant vieną isz dviejų: „arba yra regema Bažnyczios galvą ir Kristaus žodžiai iszspildė, arba jos nėra, ir Iszganytojas tapo melagiu; jeigu-gi yra Bažnyczios galva, tai ją yra popiežius, nės nėra kito, kurs tą vardą galėtu neszioti. Antro daleidimo, t. y. arba nėra ir Kristus pasimelavo negalima, Dievo neužrustinus, priimti, nės Kristus, kaipo visagalis, ką norėjo, padarė; lieka tat pirmas tiktai, t. y. kad yra regema Bažnyczios galva ir tokią galvą yra Rymo vyskupas — popiežius. Jau rodos tiek užtektu dėl parodymo tiesos; bet ant užgėdinimo drąsių atskalunų iszrodysime jų melagystę, juog teip nėra, kaip jie sako, bet prieszingai. —

Szv. Tėvai ir isztarmės Visuotinių Susirinkimų liudyja, kad nuo pat pradžios Popiežiaus valdžia buvo pripažinta, kaipo nuo Dievo paeinanti.

Paklauskime, ką sako szv. Bazilijus (kurio rasztai užsilaiko saulėtekinamę kningynę szv. Potinos Smirnoje): „Kad iszgirstame tat Petrą... po tuomi Vardu suprantame sunų Jeno, tą isz Betsaidos, brolių Andriejaus, isz žvėjų į apasztales iszrinktą, tą, kurs už tvirtybę tikėjimo priėmė ant savęs pastatyta Bažnyczia“... (Paris 1721. t. lib. 2. N, ¹/p. 240). Iszgirskime teipo-gi, ką sako Teopylaktas, kurį saulėtekis laiko už didelį Szventraszczio aiskintoją ir kurio rasztai laikomi yra tamę pat kningynę. Iszaiszkindamas augszcziaus primintus Evang. žodžius pagal szv. Mat. (16), sako (opp. t. I p. 85): „Užmoka Vieszpats Petru, didį duodas jam užmokesnį, kad ant jo stato Bažnyczia, Nės-gi, kad Petras iszpažino jį Sunumi Dievo, tarė (Kristus): taspats iszpažinimas, kurį isztarei, turi buti pamatu tikincziųjų“. O paaiszkinas žodžius Ev. p. Luk. (22), priduria: „Tai lengvai suprantama ir tokią-pat turi prasnę: dėlto kad tu esi Apasztaļu kunigaiksttis, užsigynęs manę— aszarosi, o sugrižęs ant pakutos, patvirtink (tikėjimę) kitus, nės tai tau prideria, dėlto kad draugę su manimi esi Bažnyczios uola ir pamatas.“ Tokius pat liudyjimus randame pas szv. Joną Auksaburnį ir kitus. Jeigu tat szv. Tėvai, kurių mokslą prijema ir atskalunai, aiskiai iszpažįsta savo tikėjimą, juog szv. Petras yra pastatytas

Bažnyczios uolą, pamatu, arba musiszkas sakant, Bažnyczios galvą, perdaug drąsiai meluoja tie patįs atskalunai savo encyklikoje, sakydami, kad szv. Tėvai visus apasztalus lygiais vadina ir szv. Petro augsztesniu už kitus nelaiko. Eikime toliaus ir pamatysime, kad atskalunai užsimerkę zaunyja melagingai, buk visotini susirinkimai Petro už Bažnyczios galvą nepripažįsta; atskleiskime isztarmes ir atskalunų pripažinto 7 Susirinkimo ir rasime ten žodžius (can. IV): „Raginamas yra ir Petras, augszcziausi Apasztalų virszunė (t. y. augszcziausis piemuo): ganykite kuri jumysę yra avinybę Vieszpaties“. To gal negana; atverkime paczių atskalunų, duokime, gudų liturgiszkas (cerkvines) kningas ir perskaitykime, kas ten pasakyta apie Popiežių, szv. Silvestrą (2 sausio): „O szv. vyskupų perdėtini, tu iszaugsztinai sostą Apasztalų Kunigaiksčio; o apie Popiežių Leoną (18 sausio): „tu esi ipėdinis augszcziausio szv. Petro sosto, ipėdinis nepergalemos uolos ir jo (szv. Petro) valdžios“.

Perskaiczius tuos žodžius gudų liturgijos, kurie visamę sauletekyje pripažinti yra už „didžią ir garsią“ (magna et celebris) negalima, regis nei atskalunui neisztarti su savo garsingu Daktaru Zampelly'n Corcyriszku, raszancziu prie Anthimo IV: „Kad ap. Petras, o lygiai ir jo ipėdiniai yra augszcziausi Rymo vyskupai, turintįs augszcziausią szv. Kristaus Bažnyczioje valdžią, yra tiesa teip aiszki, kad priesztarauti negalima . . . Niekados Sauletekinė Bažnyczia apie tai neabejojo ir nepriesztaravo“ . . . Tegul tat atskalunai pažvelgia į locnų savo brolių mokslą, o gal jų akis atsidayrs!

Ir Bažnytinė istorija liudyja, ant galo, kad szv. Petras ir jo ipėdiniai Popiežiai buvo per visus amžius laikomi už regemą Bažnyczios galvą. Teip Rymo Vyskupas, esant reikalui, suszaukia vyskupų visuotinius Susirinkimus, paskiria jiems vietą; kaipo augszcziausis perdėtinis, užjema ant jų pirmą vietą ir esti augszcziausis sudžia visų reikalų ir, ant galo, jų isztarmes patvirtina arba atmata; kylant ginczams apie tikėjimo dalykus tikintieji szaukiasi į Popiežių ir jo isztarmę prijema, kaip Bažnyczios

neklystancios galvos; o nepaklusnius jo (Popiežiaus) Bažnyčios vardan, kaip vyriausis piemuo, išskeikia ir nuo tikinczių draugystės atmeta; nuskriausti vyskupai, kaip Sauletekio, jieszko užtarimo popiežiaus prieglobstėje. Ciesorių sostas vis augszcziausią Popiežiaus valdžią pripažino ir skirdamas Patriarkus ar vyskopus, visados Rymo vyskupo patvirtinimo prašė. Sz. Cyrillius ir Methodijus, vadinami slavų (kartų ir gudų) Apasztalais, kaip žinome isz istorijos (Vafides t. II p. 16), Sauletekio priimtos, popiežiaus augszcziausią piemenystę atvirai iszpažino. Perskaitykime isz ten straipsnelį; „Cyrillius ir Methodijus Popiežiaus Mikalojaus paszaukti, Ryman atkelio . . . bet rado ten ant sosto jau Adrijoną II . . . Methodijus buvo pastatytas arcivyskupu Moravijos ir Panonijos ir pagrižo savo vyskupijon, Cyrillius-gi Rymę pasiliko, kur m. 864 mirė . . . Popiežius Jonas tadą vėl baudė szv. Methodijų . . . Slavų-gi apasztalas prispirtas buvo pats nueiti Ryman. Kas tadą terp dviejų perdėtinių buvo kalbėta, nežinome. Tai tiktai žinome, kad Popiežius Jonas gromatoje prie Methodijaus daleidė vartoti liturgijoje slaviszką kalbą, liepdamas tiktai, kad Evangelija butu skaitoma pirmu lotyniszka, paskui slaviszka“ . . .

Isz to aiskiai pasirodo, kad visi visados Popiežiaus, kaip Bažnyčios galvos, klausė, ir kad Popiežius, kaip augszcziausis piemuo visą Bažnyčią rėdė. Ir pats Potijuszas, ant galo, kurio puikybė atskalą pagimdė, kaip žinome isz Bažnytinės istorijos, po kelius kartus Popiežių augszcziausiu perdėtiniu žodžiais ir darbais apgarsino. Ir tiktai priesztaraudami istorijai tukstanczio metų, pasikėlė į didybę, Patriarkai nelaimingos atminties, akiai sekdami paskui szirdies piktus norus, iszsitraudami isz rankų Kristaus ir jo vietininko — Popiežiaus, puola į kietą žemiszkių valdymierų — ciesorių prieglaudą ir dasileidžia neapverkiamos kaltybės: patįs paklysdami ir skęsdami puikybės tvaikę, įtraukė į paklydimą milijonus, skelbdami, buk Kristus galvos regemos Bažnyčiai neįstatė ir buk ji nesanti reikalinga. Nebeklausdami numanymo sveiko proto, nebeperkratinėdami Bažnyčios praeigos ir ateitės,

kurios aiszkiai parodo, kad be regemos galvos Bažnyčia negali stovėti, kaip karalystė be augszcziausios valdžios, pažvelgkime tiktai, ant ko atėjo atskalunai, ko jie jieszkajo ir ką rado, o persitikrisime užtenkancziai, kad Bažnyzios augszcziausiasis piemuo yra butinai reikalingas ir kad be jo negalima apseiti. Ir teip: sauletekis atskildamas pakėlė į savo Bažnyzios augszcziausius perdėtinius puikų Konstantinopoliaus patriarką — ir rados vietoj vieno piemens du piemeniu: vienas tikroje Bažnyzijoje, kits atskilusoje. Paskui ilgainiui atskalunai iszsiskaidė ir pasidalino į kelias atskiras Bažnyzias: teip Gudijoje — savo pravoslauna Bažnyzia, Turcijoje — savo, ir tt. ir kožnoje atskiroje tokioje buk Bažnyzijoje yra locnas augszcziausiasis perdėtinis — tikt — gėda jau ir sakyti — tokiu perdėtiniu yra tankiai paskutinis szunlupis, kaip Gudijoje — Pobiedonoscevas — ir dvasiszka valdžia — verkti reikia — perėjo į svietiszkas rankas. Bet vis-gi tas pats, vis-gi pasilieka monarkiszka Bažnytinę rėda. Tas tiktai skyrius, kad vietoje vieno augszcziausio piemens atsirado keli, ir tai dėl to, kad ir pati atskados Bažnyzia pasiskaidė į kelias atskiras, nevienodą tikėjimą iszpažįstanczias. Kaip tat labai yra atskalunai, ir kaip jau giliai įbrido jie į tamsybes, kad, saulės su žiburiu jieszkodami, giedrioje dienoje neranda! Isztiesų, verkia szendiena ant jų Iszganytojas, kaip verkia anuosę laikuosę ant aptemusios Jeruzalimos „Jeruzalem! sztai kaip pereszklė norėjau surinkti po sparnų tavo vaikus, o tu nenorėjai!“ Bet ateis laikas, kad sauletekis ataks ir į Kristaus avinyczią sugrįsz, nės Kristaus pranasystė: „bus viena avinyczia ir vienas piemuo“, nebus melaginga. — *Paleistsparnis.*

Daina isz tėvynės važiuojanczio.

Sudiev, to brangi man tėvyne
 Sudiev, tu mylima szalis,
 Sudiev, jūs broliai nusimine,
 Sudiev, nuliudę seserįs!

Gal dar sugrįšiu asz prie jusų
 Atgulti ant tėvų kapų,
 O gal kai-kur svetur supusiu
 Palaidotas terp svetimų.

Ir ten, antramę krąsztę svieto,
 Kas manę mirusį lankys?
 Kas rutą žaliają ar mėtą
 Ant mano kapo pasodis?

Jei tikt sparnuotas giesmininkas
 Ten manę vargszą apgiedos,
 Ir nepailstantis szvilpikas
 Man szvilpiniuos laikę audros.

Sudiev, jaunumenė jausminga,
 Gal nebiszvysiu asz tavęs!
 Sudiev, gamta tu abejinga:
 Gal nebebovysi manęs.

Sudiev, jus tėviszkės tankynai,
 Kur slapstiesi seniaus tėvai,
 Kad nelabi, nuožmi kaimynai
 Juos persekiodavo labai.

Sudiev', paukszteliai — cziulbunėliai!
 Ar jus iszgirsti teks man kur?
 Ir jus, mergaiczių žolynėliai:
 Gal jusų nerasiu svetur.

Skausmai sztai man krutinę remia
 Ir plyszt' isz gailėsio szirdis!
 Ir kad tėvų aplesiū žemę,
 Svetur ar duszia man pagys?

Gal, it ligonis, vis vaitosiu,
 O niekas skausmo nesupras;
 Ramumo gal visur jieszkosiu,
 Vienok szirdis jo neatras . . . .

Paleistsparnis.

Kalbos dalykai.

Kalba — tai didžiausias tautos turtas. Jei kokia kalba graži ir turtinga, tai iš to gal pažinti, kad ją vartojantieji tautai Dievas nepasigailėjo dvasiškų pajėgų. Mes, lietuviai, galime pasigirti su savo kalbos dailumu ir turtingumu, tiktai nemokame jos branginti ir ginti. Gudiszka kalba veržiasi pro visus plysius į lietuviszką; visi vardai visokių vyresnybės įrengimų ir virszininkų gudiszki, o čia dar mes patį per kningas ir laikraszczius platiname tuos svetimus žodžius ir pratiname prie jų savo žmones. Kuom-gi **uczytelius** geresnis už **mokytoją, piszorius** — už **rasztininką, posredninkas** — už **tarpininką, skodas** — už **kuopą, prosvieszczenija** — už **apszvietimą** irtt, kad tais žodžiais puosziame savo rasztus?? Ne kartą gal atrasti iš gudiszko pajimtus netiktai skirtingus žodžius, bet ir isztisus sakinius, tankiausiai visokias gudiszkas talaluszkas ir keiksmo žodžius. Kam-gi čia terszti savo kalbos dailumą svetimomis sziukszlėmis? Prasties žmonėms vienvalią reikia turėti reikalus su visokiomis vyresnybėmis, todėl nėra ko stebėtis, kad jie pripranta vartoti tankiai girdžiamus gudiszkus žodžius; bet ir jie atprastu nuo jų, rasdami kningosę tuos paczius žodžius lietuviszkai. Mokytesniems, labiausiai griebiantiems rasztyti reiktu pasirupinti apie didesnį pramokimo kalbos, kad savųjų žodžių isztekту iszreiksztį visoms mislies atmainoms. Rimtesniuose rasztuose nerasi miszinio, marginių dėvėjimo. (Musų kaltybė! Didytės, dovanokite: nebedarysime! — Raszėjai).

Ir dabar nemažai yra tokių lietuvių, o pirma daug daugiau buvo, kurie, norėdami patį savę pagarbinti, lietuviszkas savo pavardes buk tai į poniszkas vertė, pridurdami ant galo — vicz. Vaitkus virto į Vaitkevicz, Bartkus į Bortkevicz, Narkus į Narkevicz, Szimkus į Szimkevicz, Balsis į Balsevicz, Banys į Banevicz, Beniuszis į Beniuszevicz, Biruta į Birutovicz, Bielkus į Bielkevicz, Boguszas į Boguszevicz, Andriuszka į Andruszkevicz, Vaurus į Vavrevicz, Valantis į Valentinovicz (teipogi — Valentas), Vaszkys į Vaszkevicz, Venckus į Venckovicz (arba — evicz), Velnius į Vilimovicz, Vitkus į Vitkovski,

Gobszius į Gabszevicz, Gaudesziš į Gauduszevicz, Ralis į Garalevicz, Garnys į Garnevicz, Grinius į Grinevicz, Davidaitis į Dovidovicz, Danius į Daniusevicz, Daukas į Dobkevic, Daszkus į Daszkevicz, Daunoras į Dovnarovicz, Doczkus į Doczkevicz, Žeimis į Žeimovicz, Juozapaitis į Jozefowicz, Jokymas į Jachimovicz, Kiimos į Klimovicz, Kasperiuonas į Kasperovicz, Kerpė į Kerpovski, Kuprys į Kuprevicz, Laukys į Lavkovicz, Laurinaitis į Lavrynovicz, Morkys į Markevicz, Martinaitis į Martinovicz, Marcinkus į Marcinkevicz, Macziulis į Maculevicz, Miežinys į Myžutovicz, Baltmiskis į Meszkovski, Milaszius į Milaszevicz, Misiunas į Missevicz, Mickus į Mickevicz, Niuniavo į Nonevicz, Pauliukas į Pavliukevicz, Pocius į Pacevicz, Poszkus į Paszkevicz Petkus į Petkevicz, Petraszius į Petraszevski, Pranaszas į Pranaszevicz, Rodvila į Rodzivilovicz, Razutis į Razulevicz, Ramonas į Romanovski, Raczas į Racevicz, Rimkus į Rimkevicz, Ryma į Rymovicz, Senkus į Senkevicz, (arba Senkowski), Szlapokas į Slabok, Stonkus į Stankevicz, Stasius į Stasevicz, Stoszkus į Stoszkevicz, Styra į Styrovicz, Tuskenis į Tuskevicz, Tiszka į Tyszkekevicz, Urbanas į Urbanovicz, Ciparis į Ciparevicz, Czapas į Czapovicz, Sziaulis į Szavlevicz, Szvegžda į Szvegždovicz, Szliupas į Szliupovicz, Jurgaitis į Jurgutovicz, Jurgulevicz; Jucys į Jucevicz, Jukna į Juchnovicz, Jaksztas į Jaksztovicz, Jankus į Jankevicz, Jeniulis į Janulevicz, Jonuszas į Januszevicz, Tamolis į Tamulevicz. Musų vyskupų pavardės seniaus skambėjo: Paliulionis (rodos, tikrai nežinome), Cirtautas*) (Cyrtovt), Baronas (Baranovsky, Audžionis (Avdzėvicz) Ruszkys (yra ir Ruszkaitis) — Ruszkevicz. — Nesigailėdami popieriaus, suraszėme szią kupetą pavardžių sekdamis sanraszą kuningų Žemaicziu vyskupystės, kurių tikrą skambėjimą esame isztyrę. O tai dėlto, kad jūs, bevuodegiai, arba strukuodegiai — as, is, us a, žinotumete, juog galunė vicz ir nekalbėjimas lietuviszkai dar negali padaryti žemaiczio — lenku, nors to norėtu. Garsus Gogolis juokias isz manijōs nuduoti

*) Kur-ne-kur isztaria: Styrtautas. Mums rodos, ta iszraiszka yra senoviszkesnė.

svetimtauti. Jis, sakos, matęs siuvėjo iszkaiszą (szild) su antraszu: „inostraniec — Vasilyj Fiodorov“. Teip ir musiszkiei galėtu pasigirti: esmi lenkas — **Zirgul-evicz Zibur-inski**, nors isz tos lenkystės — tera viena uodedėlė.

Negana to, tokiems reiktu žinoti, kad tikrų lenkiszky pavardžių su galunę — **vicz** labai mažai tēra. Lenkiszkos pavardės tankiausiai baigias ant **ski**, arba **ak**, **ek**; galunė-gi **vicz** yra tikros gudiszkos kilmės; tankiausiai randasi baltagudžių pavardėsę, ne lenky. Gudai turi papratimą vaikus vadinti tėvo vardu, su pridėjimu **vicz**, kuri griežtai atsako lietuviszkam — **aitis**: Petrovicz — Petraitis Paaugusius žmones szaukia jų vardais ir tėvu vardais: Kužma Petrovicz. Matome tadą, kad lietuviai, lenkuojantįs dėl iszsiaugsztinimo, nusižemina, pusdami į gudiszką, visiszkaī ordenariszką dudą. —

Lietuviai miestuose.

Jeī Lietuvos gilumoje ne visi lietuviai tvirtai turisi, ne visi moka branginti ir ginti savo kalbą, tai ką besakyti apie pakraszczius? Pakraszcziuosę, o labjusiai miestuose lietuvystė tirpsta, kaip sniegas pavasario laikę. Sunku rasti kitus žmones, kurie teip niekintu savo kalbą, kaip lietuviai; o kas pats savęs nebrangina, tą ir kiti už nieką verczia. Kam teko gyventi Peterburge, Liėpojuje, Rigoje, o ypatingai Kaunę ir Vilniuoje, tas matė, kiek tenai kasmet nyksta lietuvių, virstanczių į lenkus. Kiekvienas skubinas kuogreicziausiai iszsi-nerti isz lietuviszko kailio ir prie ponų prilygti. Užaugo lietuvis žodžiuję lietuviszku bernaicziu, bet, duonos jieszkodamas, iszėjo į miestą ir pakliuvo tenai terp svetimų žmonių. Miestę iszgirs jis visas kalbas: gudiszką, lenkiszką, vokiszką, latviszką, žydiszką: vienos tiktai prigimtos, lietuviszkos, savo kalbos neiszgirs. Jisai mato, kaip kiti broliai lietuviai, ar mokslą įgyję, ar teip kiek tiek prasitrynę, draug su pilką sermėgą meta ir lietuviszką kalbą ir pradeda kalbėti vien tiktai lenkiszkaī, ir jo galvoje gimsta mislis, juog, tur but, ir niekam verta ta lietuviszka kalba, kad visi ją teip užniek laiko. Noroms — nenoroms ir jisai, nusipirkdamas sau juodą szvarką, jema laikyti savę už lenką, nors daugumas

neseniai dar tepersikėlė į miestą ir tebėra prisirasę prie lietuviskų valsečių; jema versčiukiszkai, per puslenkiszkai, sznekėti. Pas jį netycioms dar pamatysi skardomis (blētėmis) apkaltą lietuviszką „Szaltinį;“ bažnyčioje, kur į kertelę įlindęs, tylomis dar kalbės motynos iszmokytus poterius; bet prie kitų — nepasirodys, juog jis lietuvis. Vienok numano nabagai, juog prigimimą ne teip veikiai perlauszi; negalėdami tadą patį lenkais palikti, rupinas nors savo vaikus pradėti isz kudikystės laužti. Perką savo vaikams lenkiszką elementorių ir jema mokyti visų pirmu lenkiszkai skaityti. Patsai lenkiszkai nemoka, poterius kalba lietuviszkai, bet savo vaikams jau samdo kokią bobpalaikę, butinai lenkuojanczią, idant pramokytu juos lenkiszkų poterių ir katekizmo. Savotiszkai mokyti — neįkalbėsi. Ar-gi neskaudžia szirdį matant kaip kasmet szimtai lietuvių žusta netiktai dideliuose miestuose, bet ir mažuose miesteliuose. Ir kam isz to pelnas? Tokie lietuviai gryną savo kalbą sudarko, jema sznekėti, Dievas žin', koku žargonu, ir lieka nei lenkais, nei lietuviais, kaip anoje pasakoje ožka — pusė lupta, pusė nelupta.

Miestai kasmet kilsta ir eina didyn; kasmet nauji buriai lietuvių sodiečių plusta į miestus ir czia žuna dėl Lietuvos. Kitos tautos susispiečia į kruvą, įsitaiso draugystes, turi kningas, užlaiko vienybę ir szejp-ne-teip tveria; vienu lietuvių verksmingas likimas: jie viso to neturi. O kuo jie prastesni už kitus? Visi giria ir užjaučia lenkus ir czekus, kad savo kalbą gina nuo vokiečių; slovakus ir slovincus, kad nepasiduoda vengriams, — tiktai lietavius visi peikia ir kaltina, kada parodo nors biszkį prisiriszimo prie savo kalbos: jie, gird, vienybę ardo! Kokia czia vienybė, kad dėl jos reikia iszsižadėti brangiausių dalykų? Kiek buvo pinklių, kol susitvėrė szokios tokios lietuviszkos draugystės Peterburgę ir Rigoje; kiek negirdėtų ir stacziai neszlovingų pinklių daro liepojiečiams, norintiems sutverti atskirą nuo kitų draugystę, kiek tamsių iszmislių krinto ant vilniečių vien tik už tą, kad Lietuvos sostapylėje įsigidė girdėti lietuviszkus pamokslus!!

Vargingas tadą lietuvių padėjimas, o vienok neisznyks lietuviszkas vardas . . . per pilksermėgius: jumysę viena

viltis! Jūs, prastą savo szirdimi mylėdami tėvynę ir jos kalbą, įkvėpkite tą meilę į savo kudikius isz pat mažystės, kad, apleidę tėvynę dėl mokslo ar dėl uždarbės, nesuterliotu savo lizdo, nesumenkėtu patįs, nės jūs patįs sakote — menkas esąs tas pauksztis, kurs į savo lizdą... Iszėję svetur, glauskities prie kits-kito ir visą kupetą stokite, kad ką norėsite įgyti. Kokiamę miestę yra žymus skaitlius, nors 5000 asabų, turite pilną tiesą reikalauti sau lietuviszko kunigo. Katalikų Bažnyczia dėlto teip vadinas, kad visos pasaulės vaikus glaudžia prie savės: negali ir jusų atmesti. Kitur ir neatmeta; tiktai Rosijos vieszpatystėje randate sau didesnes kliaudes, ne dėl to, kad katalikiszka dvasiszkija lietuvius persekiotu: apskritai jemant, ji nėra mums prieszinga; bet dėl to, kad terp svetimtauczių lietuviai lig sziol nebuvo žymus. Pasirodykite-gi, kad jus iszvystu; kad iszvys, tai ir atiduos, kas jums priguli.

Augsztaiczio daina.

Maskolijoj' parodyk man vieta,
Kur Lietuivio nealpo szirdis,
Kur dalis jo negniaužė dar kieta,
Aszarosę nemirko akis!

Alpsta locnoj' jis savo tėvynėje,
Tikro brolio parduotas pigiai;
Nuo skausmų net jo plyszta krutinė,
Kad žandarai kankin' jį baisiai.

Alpsta jis terp Petropylės sienos
Trokszta nuo perdidžios ten tamsos;
Artie mato ten smertį kasdieną,
Neb'sivildams iszvysti szviesos.

Alpst' Irkuckę, Sibirjon iszvytas,
Gelia szirdį tėvynėj szalczių.
Alpst', į vaiską kaž-kur iszvarytas,
Už Kaukazo baltgalvių kalnų.

Oi, tu Dieve, Dievuliau teisingas
 Susimilk jau ant mūsų vargų!
 Dėl Lietuvos buk mielaszirdingas
 Nubraukk aszaras nuo jo akių!

Duok pakajų, suteikk mums vienybę,
 Kad kiekvienas mylētu savus!
 Kentantiems-gi pastiprink kantrybę,
 Kad galētu iszkęsti skausmus!

Paleistsparnis.

Mūsų mokslavietės.

1. Pakruojuje ir Radviliszkyje.

Mūsų kraszto žmonės pradeda pamažu suprasti gudų siekius. Pakruojuje tarpininkas buvo padirbęs sueigą; visokiais budais rupinos įkalbėti vyrams, kad įsileistu į savo sodžius pradines maskoliszkas iszkalas, bet vyrai vienu balsu szaukė: **nenorime!** Teip-pat buvo ir Radviliszkyje. Ar neatsikąs gudai nors kartą su savo „obrusenijos“ plianais!...

2. Ukmergėje.

Žinote, kad caras užgrėsė **varyti** per nevalią vaikus isz iszkalų į cerkvę; užgrėsė ir vilioti; o vienok mokytojai Lietuvos mokyklų nepaliauja sauvaliavę. Bjaurus gvalta-vojimas vaikų saužinės eina ir po apskelbimui caro valios, kaip ir priesz apskelbimą. Mokytojai iszkalų vaikus, atiduotus į mokslą, netiktai vilioja, bet, kad neklauso, moka ir apkumsztavoti. Idant skaitytojai neaptartumete mūsų, kaipo neteisingai kelanczių neszlovę maskoliszkoms mokykloms, apsakysime naujus atsitikimus, patvirtinanczius, ką raszėme praėjusiamę № apie pliekimą vaikų. Ukmergėje yra pavietava mokykla su szesziais skyriais. Perdėtinis jos vadinas Paniuticz, sutvėrimas — veidmainingiausias ant svieto. Kožnas vaikas moka apsakyti, juog, iszguldydamas mokslus, bepradēm užkabavoja viera, jau netiktai katalikų, bet ir apskritai krikszcionių. Juokias isz stebuklų, isz sutvėrimo ir tt. Savo popus ir arkiriejus laiko už nieką,

ką teipo-gi studentai žino. Kad vieną sykį arkiriejus apsisakė atvyksias į Ukmergę po pietų, pulkelis kvailų vaikų katalikų išbėgo sutiktų ir kelyje, susitikę su Paniuticzium, pasigyrė. Paniuticz išjuokė juos ir pavarė namon. Ar jūs, sako, popo nematę, kad bėgate? Bet kad tas pats arkiriejus užsakė nobaženstvas kas dieną mokykloje, Paniuticz pavirto į karszcziausį išpažintoją pravoslavijos. Saužiniszkai perskaitydavo visus mokytinius, ar visi, kasdieną ateina ant arkiriejaus nobaženstvos, ir bėda nepribuvusiam! Užraszome dėl atminties papeikimą buvusiamiam kapelianui, kunigui J. G., už nedovanotiną nepriesztařavimą tokiems Paniuticziams. Vaikai buvo atiduoti į pilną mokytojų apieką ir leista daryti, ką tiktai nori; katalikiszkos maldos lig sziol neįvestos; į cerkvę vaikszezioti neužginta; iszkala retai lankyta ir dėlto ant vaikų nepadaryta jokios įtekmės. Naujasis Kapelianas, kun. O. turi dabar tik pradėti tą, kas kitur seniai jau padaryta. Ir kas dabar, girdėt, iszeina? Toksai Paniuticz žymiai paszoko augsztyn per... vaikų katalikų kupras. Ar tai juokai? Vienam Paniuticziui pavyko lig sziol pravoslaviszkaĩ tebemaldinti katalikus, kad visur paliovė. Pamėgęs tą lengvą, nės apleistą dirvą arti, jau nebenori pamesti ir tadą, kadą naujas kapelianas jemė priesztařauti. Nu, sako, kam vedum (perdėtiniui su kunigu) pykti? Su tėvu Juozapu nėkuomet nepykova... Aiszkiaĩ, tiesa, caras leidė katalikams neiti į cerkvę; ale mes turime paslėptinius parėdymus ir tt., ir tt. uodegą sako, kad netik neiszpildyti aiszkios caro valios. Vargais ne galais, įnesztas tapo katalikiszkas abrozdas ir įvestos katalikiszkos maldos; bet į cerkvę tebevaro per bjauriausią, negirdėtą žudymą. 7 dieną rugsėjo mėn. susimislyjo jisai pasimelsti už senokai jau mirusį ipėdini. Parsikvietė į mokyklą popą ir liepė susirinkti visiems vaikams, ką jie ir padarė. Tiktai isz szesztojo skyriaus 15 vyresniųjų vaikų susitarė nebeiti ir pasiliko savo kliazoje, ką Paniuticz per vėlai bepasergėjo. Pasibaigus popo dievmeldystei, ipuolo į kliašą, kaip įerzintas jautis, su szauksmu: kodėl jūs nebuvote ant nobaženstvos? kodėl nebuvote? kodėl nebuvote? — ir jemė draskyti vaikas. Vieną pagriebs, pakratys, pro

duris isstums; antrą pagriebs; ant galo pripuola prie Simono Usonio iš Szalkavo sodžiaus, nebeisztvėrė: jėmė iš visos galės taszkyti per ausis, ant galo su kumszčiu teip rėžė vaikui į krutinę, kad tas ir iš koją iszvirto. Pasidarė triukszmas ir sumiszimas . . . Ar ir jam bus dovanotas tas barbariszkas apsiėjimas su musų jaunumėnė, kaip buvo dovanota perdetiniui Zarasų mokyklos? Jei augsztesnieji perdetiniai ant musų mokyklų dręsa nepildyti caro valios, dręsa savo politiką vesti, jei užtaria sauvaliaujanczius mokytojus, tai kas kits mums bepalieka, kaip tik nebeįduoti savo vaikų anų apieka. Mes norime mokslo, szviesos, o ne politikos ir pravoslavijos! —

3. Taujėnuosė, ties Ukmergė.

Į dabartines maskoliszkas mokyklas lietuviai leidžia savo vaikus ne dėl to, kad tos mokyklos jiems patiktu, bet dėl to, kad be maskoliszkos kalbos vyriszkam sunku apseiti. Bet mergaites siunczia į tokias iszkalas tiktai sziukszlės ir pagrandžiai lietuvių: felczerpalaikiai, karcziaminikai ir jiems panaszus. Nedyvai: jei vaikelis iš iszkalos parsinesza per pus apkvailintą galvą ir pagadintą gryną lig sziol lietuviszką szirdį, tai mergelės, pabuvusios pas maskolį ar maskalką, pagrižta visai iszskvailintos ir doriszcai pagedusios, nežiurint į vos tik kelioliką metų. Pavyždzių nereikia tolie jieszkoti; užteks priminti jums Tauragės maskolį mokytoją Duboviką, pagadinusį artie deszimties nesuaugusių mergelių. Jį iszsiuntė į Sibėriją; ale ten pat yra vieta ir kitiems, troksztantiems „mokyti“ musų mergaites. Už tat lietuviai niekur neįkurė mokyklų motriszkosioms mokyti. Dėlto kaip-gi keista yra ir vienatinė iszkala, įtaisyta Taujėnuosė . . . na, atspėkite, kam? O-gi suaugusioms mergoms mokyti!! Kas kada ir kaip apskė taujėniecziams galvą, kad padarytu kvailiausį ant svieto prigovorą, iszstatyti ir užlaikyti tokią vodingą iszkalą, mes dar nesuvokėme. Žinome tik, kad taujėniecziai, gryni lietuviai ir szejp jau dori žmonės, nieko nenori iszmanyti apie naudingumą ir vodingumą tokių negirdėtų mokyklų. Rodos jų ausių nebeperveria kaip su vinimi,

kad papraszytos už dainuoti mergos, ne lietuviszką pradeda dainą, bet: „ak vi seni, mai seni“ ar kitokią kokią. Spjaut į akis noris tokiai isztyželei, kad norėdama ycz įtikti svetavam svečiui, pradeda jį bovyti burliokiszkomis talaluszkomis!! Ką jūs mislyjate, begedės: ar tos talaluszkos gražesnės už senoviszkas dainas, raudas ir sutartines, kuriomis visi mūsų svetimi kaimynai per amžius gerėjos, džiaugės? Ką-gi jūs gero darotė valseziaus perdetiniai, kurie sztrapais kemszate mergas, į pagedimą? Kurie pas-kui nesigėdžiante pasirodyti su jomis priesz svetimus žmones praneszanczius visam svietui apie jų neszlovę?? Apgauti, padarėte durnystę; susipratę, atitaisykite. Kad nebus iszkaloje nei vienos mergpalaikės, nebus reikalo ir maskalką dėl jų samdyti ir piningus bertį dėl nusiskriaudimo savęs. Tą mokyklą reikia butinai uždaryti.

Įvairios žinios.

1. **Žeimės** parapijoj' szią vasarą pakilo nesutikimas lietuvių su lenkais. Tas atsitikdavo seniaus, bet lenkai vis pergaldavo, nės lietuviai neturėjo nei jokios pagirties ir, atszalę prie savo kalbos, linko prie lenkiszsis. Dabar vienok, dėku Dievui, pradeda pabusti isz miego, kaip tai matyt isz susirėmimo lietuvių žeimiečių su lenkais už bažnytinius giedojimus. Reikia žinoti, juog Žeimės parapijonus galima perskirstyti į 4 dalis: į didžponius, į bajorus (szlachto), į lietuvius, sulenkėjusius ir į lietuvius tikrus. Sulig sziol bažnyczoje giedodavo lenkiszskai, o pamokslus vieną nedėlią sakydavo lenkiszskai, kitą lietuviszkai.*) Lietuviai matydami savo skriaudą, susiturszė užgiedoti vieną nedėlią rožanczius lietuviszkai su daleidimu klebono. Kamendorius-gi, girdėdamas lietuviszkai giedant rožanczių, užgiedojo po pamokslui ir „Aniolas Dievo“ lietuviszkai. Tas lenkams smarkiai nepamėgo. Povisam primarmėjo visa kleboniją ponu, ponių ir panelių, su dideliu truckszmu: vienį koliojo

*) Lenkiszki pamokslai Žeimės bažnyczion įvesti tapo suvis neseniai.

jaunąjį kuningėlį už litvomaniją, kiti kad ans kelias žmones prieš ponus, kad ardaš vienybę, su lenkais, tretį gąsdino, vyskupui skusią. Atvedė net kokį ten žilą seniuką — lenką, kursai drebančiu balsu pasakojo, buk lenkiszki pamokslai Žeimės bažnyčioje įvesti tapo suvis seniai. Žeimėj' seniaus visada buvo giedama bažnyčioje lenkiszškai. Navatni tie ponai lenkai. Nenor to suprasti nékaip — juog seni parėdkai gal but, neteisingi ir netikę — kaip czia po teisybei ir yra.

Po tam atsitikimui vėl giedojo lenkai, bet ir lietuviai nesnaudė. Mokinosi gražiai giedoti lietuviszkai ir kada po mėnesiui, lenkai giedoriai pasivėlino ateiti į bažnyčią, tai lietuviai vėl užgiedojo lietuviszkai ir tai kur kas gražiaus negu lenkai, bet bajorams tai nepatiko. Nekurie net isz bažnyczios bėgo lauk spjaudydami ir szaukdami, juog kuningai per lietuviszkus pamokslus ir giedojimus nor gražinti **pagonystę** (!) ir draudė kitus, kad neitu bažnyczion. Kiti-gi baisiai įsinarsztinę susiturszė važiuoti pas vyskupą, skusti kamendorių, kaipo litvomanų vadovą. Neapykanta lenkų prie lietuvių kaskart auga: dėl mažiausios priežasties lenkai kabinas prie lietuvių. Teip Suciunų koplyčioje vienas bajoras kuningui rengiantis ant miszių užklausė: koks bus pamokslas? kuningas atsakė: lietuviszkas. Tada bajoras įpykės jėmė szukauti ant kuningo: Atmink, kad ir asz czia ką nors reiszkiu (į ja coš znaczę)! Kuningas atsakė: asz negaliu dėl tamistos vieno lenkiszškai sakyti. Tada bajoras inirtęs bažnyczioj' nesigėdėjo surikti: „Isikiszkit savo lietuviszką kalba į...“! Kuningas po miszių jokio pamokslo nebesakė, nės turėjo važiuoti pas ligonį. Po visam ans bajoras davė zakrastijonui pasrublį; o vargamistrai, užtad, kad, lietuviams lietuviszkai giedant, vargonavo, nieko nedavė. Kas gal iszrokuoti, ką lietuviai kenczia nuo bajorų. Ponai nekurie užgina visiems žmonėms, prigulintiems prie dvaro, lietuviszkai kalbėti ir kerszyja iszvaryti, nepildanczius to jo prisakymo. Kaltina lietuvis, buk jie atsidaliną nuo lenkų ir einą su maskoliais, kas visai netiesa. Anaip tol, lenkai padeda maskoliams visus lietuvis persekioti ir naikinti, nės lietuvis, užmirsęs savąją kalbą ir pamokęs sziek-tiek lenkiszškai, kur-kas

greičiausiai pavirs į maskolį, negu į lenką. Lenkai nenor to suprasti, ne nor buti mūsų tautiškais vadovais — o paskui dyvyjasi ir pyksta, kad mes jų neklausom. Tegu veda mus tautiškų keliu, tegu pamyli mūsų kalbą, tegu padeda mums lietuviškai apsiszviesti, tadą mes jų netik klausysim, bet ir aczių pasakysim. O dabar — isz griauž!

Žeimietis.

2. **Isz Klovainių.** I. Su nemažu džiaugsmu dasižinome, kad Klovainių miestelyje isznaikinta yra „caro aptieka“. Galima labai pagirti klovainiecius, kad per praėjusius metus mažai degtinis teiszgėrė, ir nuo tikros szirdies linkėti, idant tai stotusi visur Lietuvoje: saulė tadą mūsų krasztui užtekėtu — pragaisztu nesutikimai, nuo paczių akių aszaros nudžiutu, vaikeliai badu nebealktu ir puspliki nebevaikszzciotu, ir butu Dievo palaiminimas tuosę namuosę, kuriuosę szendien jo nėra.

II. Dar keletą žodžių apie žvėriszką darbą Juknevycziaus. Juknevycze, kurio judoszystę jau Lietuvai apgarsinome, neužbaigė dar tuomi savo geradėjistės, ką jau skaitytojai žino, bet brido dar giliaus į kruvinas Grigaliuno aszaras. Grigaliunas, kaip priminėme № 1 „T. S.“ paleistas isz kalinio, iszjojo į Rigą, bet po nekurio laiko pagrįžo isz ten, praradęs arklį, ir pradėjo apie savo ukę dirbinėti. Juknevycze tuojaus prie asesoriaus nukako, maldaudamas, idant jį, kaipo didelį „kaltininką“ — skaitytoją lietuviszkų rasztų — isz naujo pajimtu. Grigaliuną prie asesoriaus vėl nuvežta, bet greitai paleista, nės, kaip anamę minėjome, jam smagenuosę nebergerai. Juknevycze, nieko nelaukęs, pradėjo skusti augszcziaus, iszrodinėdamas, kad Grigaliunas tą nesveikatą apsimetė. Tą vargszą valdzia vėl pajemė, vežiojo, maitojo, ir galų galę, spiriant Juknevyczei — iszvežė ant metų į Gudiją. Oi, Juknevycze! Juknevycze! ilgai, it nelabas szeszėlis klaidžios po mūsų krasztą biauri apie tavę atmintis ir ne vienas tikras lietuvis net po metų kelių užėjęs ant tavo kapo su paniekinimu tars: „czia ilsis garsingas Judoszius“! Teip isireiszké gromatoje prie manęs vienas isz jo kaimynų.

3. **Isz Baisogalos.** Truputį pas mūsų nelinksmu, kad kaip mūsų Bažnyczioje, teip ir aplinkinių: Szaduvos,

Rozalimo, Radviliszchio, Smilgių, Pakruojaus, Klovainių, Joniszkielio, Linkavos, Paszvitinio, Joniszchio, Ligumų, Stacziunų ir tt. ant procesijos yra giedama lenkiskai; teip, duokime, ant procesijos „Dievo Kuno“ giedamos yra lenkiskos giesmės, kurios yra ir lietuviszkoje kalboje. Kas czia kaltas? Kad lietuviszkai, o ne lenkiskai per procesijos paminėtose Bažnycziose turi buti giedama, tai nėra apie tai klausimo, nės ant procesijos gieda lietuviai, kurie lenkiszkių giesmių nei praste — nesupranta; o antra — juog kožnas turi garbinti Dievą moczios kalboje. Kuningų-gi tamę dalykę vėl kaltinti negalima,*) nės kunigai turi daryti teip, kaip ligszioliai daryta, jeigu žmonės tyli. Kas-gi tat kaltas? O tai žmonės, dėlto kad nesupranta savo tiesų. Iszmintingesni vyrai kožnos parakvijos suseitu į kruvą, nueitu pas savo dvasiszką perdėtinį ir tėvą — kleboną ir gražiuoju melstu jo, idant vietoje lenkiszkių giesmių pastatytu jiems lietuviszkas, visiems suprantamas, ir butu reikalas užbaigtas — klebonas senoviszką madą atmainytu.

4. **Isz Smilgių.** Per stronę kuningo Tuskenio, kurs dabar yra Smilgiošę ir kamendoriumi, ir klebonu, ir džiakonu, iki naujas atsikels, Smilguošę atsirado arbatnamiai, kurie parakvijai, kiek žinome, patiko. Tiek tiktai galima butu norėti, kad nors kartu su gudiszku paraszu „czeinaja“, kurs „musų krasztę“! yra valdžios palieptas, butu ir lietuviszkas: „arbatnamiai“. Galima vienok ir ant to neveizint nuo szirdies linkėti, kad tokius arbatnamius ir aplinkiniai savo miesteliuose įvestu, nės arbata yra nepalyginamai geresnė, kunui ir dusziai sveikesnė, negu ta prakeikta degtinė, nevieno isz musiszkių iki szioliai karsztai mylėta.

Paleistsparnis.

5. **Isz Kauno.** Labai galime pagirti kauniszkius, kad nors pabaigoje szio szimtmezcio atbudo. Tarnams ateiviams, žinoma lietuviams, buvo laikomas nuo ryto penktoje valandoje miszios Seminarijos Bažnyczioje

*) Galima, dėlto kad ir pagal Jo Mylistos Žemaicziių Vyskupo procesijoje ant Dievo kuno grynai lietuviszkosę parapijosę reikia giedoti lietuviszkai.

ir sakomi lenkiszki pamokslai. Isz nežinomos man priežasties szimet tie pamokslai buvo pranykę. Užtat par jo Myl. Vyskupą padaryta privatiszka delegacija (pasiuntimas), idant pamokslai vėl butu. Pamokslus vėl staigiai įvesta, bet lenkiszkus. Isz to antra deligacija, idant butu ir lietuviszki. Vyskupas deligacijai priketino praszymą iszpildyti. Žmonės pradėjo lietuviszškai ir giedoti. Bet nepoilgo vėl prižadas kažin kodėl tapo atmainytas. Bet lietuviai savo dastojo: jie gavo dėl savęs 5 valandoje miszias, giedojimus ir pamoklą szv. Traicės Bažnycioje. Teipogi, acziu gerai szirdžiai klebono toje paczioje Bažnycioje lietuviszškai szendien apvaiszcziojamos stacijas. Ikiszioliai galima buvo mislyti, kad musų broliukai, Kaunan atvykę, pranyksta, bet acziu Dievui, pradėjo garsinties.

Kauno Mieszcionis.

6. **Isz Augsztaityjos. Musų pokiliai.** Galime padėkavoti savo dvasiszkiems vadovams, kad isznaikino, kiek galėdami, pas musų zabovas nevisiszškai prideranczias, isz kurių galima ant duszios kokią pažaidą apturėti, kaip antai: vakaruszkas, szokius. Pasilieka vienok reikalauti nuo jų, kad jie į vietą senoviszkų zabovų pastatytu naujas, prideranczias. To vienck iki szioliai nesulaukėmė. O tai isz tos priežasties turime du negerumu: a) jaunimas, kurs be pasiliksmينو negali nurimti, ypacz samdininkai, įveda į madą slaptines vakaruszkas (nės ukininkai atvirai bovyties neleidžia, bijodami negražios szlovės), o isz slaptinių szios dienos vakaruszkų daug daugiau pikto, negu isz senoviszkų, dėlto kad jos esti ne po akių vyresnio ir protingesnio žmogaus; ir 2. musų pokiliai pavirto į dienas didžios girtuoklystės. Kaip net ir žemaicziai girdžia, augsztaicziai moka padaryti gardų, sveiką, bet kartu ir tvirtą alų. Didesniuosę tat gyvenimo atsitikimuosę ukininkas suvadina gentis ir kaimynus ir sveczius tokiu alumi vaiszina. Svecziai-gi, neturėdami jokios zabosvos, alutį pilia ir pilia ir ne vienas teip prisigeria, juog priseina sirgti teip vadinamomis pagiriomis. Ir isztiesų-kuomi jie ant pokilių užsiims? Neijokio pramonio nėra — iszkarto dar kalbas apie ukiszkus reikalus, bet ir tie nubosta — jis

kas dienai apie tai mislyja. Užtraukia dar kiek padainuoti — bet prie alaus ir dainuszkos nelengviai eina ir tiktai apie alų: ant stalo stovi, augsztai putoji, o kas iszraszė mano veidelį . . . Potam tikt sveikas . . . dėku . . . sveikas dėku, iki nebepaeinant. O tai ant to tikrai musų kuningėliams iszpuola ir reikia atkreipti rupestingą akį ir stengties, kaip galima, perdirbti pokilius, kurie yra tikrai sakant, visą patieką szios gadynės ukininko perdirbti juos, sakau, teip kad nebutu prieszingi doriszkiems įstatymams. Kaip juos perdirbti, kožnas sziek-tiek numano, pritam kitosę kalbosę yra rankvedžiai. Teipogi ir mes ateinanciuosę N. N. „T. S.“ pamėginsime nuo savęs szį tą pridurti.

Paleistsparnis.

7. **Isz Smilgių.** (Toliaus. Pradžią veiz. N 8.) Jei kas smilgiecius paragina prie skaitymo kningelių, tuojaus atsako — maža laiko; ale ant ilgų bankietų, ant vakaruszkų, ant loszimo kortomis — užtenka laiko. — Nedoras papratimas ant galo kožno žodžio keikti paputėliais, pasiutėliais, pagedėliais ir kitais, daug smarkesniais. — Rukymas tabako didžiai prasiplatines; gali net vaikus pasergėti rukanczius; dar prascziaus, kad ir prie nabaszninko, czia pat grįczioje, pagiedoję, užsikuria sau pypkes, o nesinesza tų smarvių nors į priesienę. Moteris ir kas turi greit apsvaigstanczią galvą, kuogreicziausiai iszsineszina isz tokios budynės, paliovē meldėsis. — Ukininkai tankiai skundžias ant samdininkų, kad nepaklusnų, kad tankiai be tam tikros priežasties apleidžia gaspadorius pacziamę darbymetyje. Szeimynos kas met labiaus truksta: kas met jaunimas buriais iszvažinėja po miestus, ypacz — į Ameriką. Nėra sodžiaus, kurs neturėtu savo pažįstamų Amerikoje. Samdininkai ne retai skundžias ant netėviszko ukininkų apsiėjimo su jais. Apskritai sakant, terp darbdavėjų ir samdininkų — nėra malonės. —

Supratimas tikybos dalykų gana siauras; daugumas tiki prietarams, sapnams; gydžiasi kartais užkalbėjimais, jei atsiranda kokia sena plepė. Vaikai menkai iszlavinti doriszškai, ką paaiszkina toks atsitikimas. Piemenė, augszcziaus 10 metų, kad nereiktu kulti, uždegė jaują.

Dievas sergėjo nuo gaisro: laikę užmotę — užgesė. Kalbėdamos su savo draugėmis, kaltininkė išsitarė: „kas-žin, ar didelis butu buvęs man griekas, kad jauja butu sudėgusi“? Užklauskimas — labai įstabus. —

Ukiszkuosę dalykuosę nėra labai išsilavinę. Kuliųjų masinių beveik visai neturi, bet tebesisvodina po jaujas ir tebevargsta su kultuvais. Pagerinimą ukės trukdžia labiausiai sumaisyti rėžiai. Kad kas ir panorėtų kiteip vesti ukę, tai neįsizinginti kaimynai nedaleis; o prieš išsiskaidymą į viensėdžius kilsta visa tamsi visuomenė. Amatai, pramonystė apleisti. Broliai, nemaž neužsimislyję, dalyjas tėviszkę. Dabar, tiesa, dar neperdaug išsidadalyję, bet neužilgo bus jau perdaug. Turtingiausiai gyvena tie, kurie pirko dubas nuo ponų „iš liuosos rankos“. Selkskavi labai prasigėrę. Dažnai lankydami selską, be butelkos neprieidami nei prie pisoriaus, nei prie kitų gudpalaikių-perdėtinių, bepradēm turi progą apsigerti, o kas pakliuvo į starszinas, starostas, tas ir visiszkai prasigėrė.

Išz priežasties lygių laukų ir molio žemės, pavasaryje ir rudenyje darosi maknynė tiesiog neįsivažiuojama, nei išbrendama. Bet musiszkiams geriaus tokiu keliu arklį užmuszti, pacziam privargti labiaus, kaip prie sunkaus darbo, ir sugadinti ratus, neg szalip kelio griovius prakasti ir nors po biszkį smilčių užberti. Prie tokio darbo tik kanziukas teprivaro, bet per nugarą neveikia mums protą įvarys. —

Ant galo pataikinau platesnį apraszymą smilgiečių provų, kurios Lietuvą teip nemielaszirdingai skriaudžia. Terp mūsų ukininkų paprastas daiktas perarti ežę, perpjauti pievą, tankiausiai išz gobėjimos. Tokiuosę atsitikimuosę sunku surasti teisybę, nės nėra jokių žemlapių (plianų). Vienas, pilvą susijemęs, szaukia, kam lendi į mano dirvą: tegul bus, kaip tėvas paliko; kitas vėl szaukia, jus įlindote į mano dirvą, ir ežas isztiesinti turia asz tiesą. Ir vedžiojas po sudus, negaudami galo. Kitokių provų labai retai. Didžiausi prova-tai su ponais dėl išzpirkimo žemės. P. Ignacas Karpis daug pirmiaus išzliuosavo žmones nuo baudžiovos, dovanojęs skolas

ir pacią žemę. Bet jo įpėdiniai nepildė per apgavimą ir pomazu priliepė „klopus“ vėl eiti dienas į dvarą ir mokėti arendą. Laikams virtus, kadą ponams prisireikė daugiau pinigų skoloms mokėti, o arendą nuo žmonių gauti ne taip lengva yra; žmonėms vėl įsinorėjo žemę išpirkti ant savosties ir padaryti galą mokėjimui: — dėl to ir kiti noriai sutiko ant išpirkimo. Tarpininkai, kamarninkai pirma važiavo prie pono. Primieravę savo gurklį ir kiszenes, ėjo mierotų burų žemės. Pelkės ir dykavietės buvo paskaitytos užgerą žemę; tokiu budu ant-sikrovė dideli mokesčiai. Maskolizskas rundas, norėdamas įvesti nesutikimą tarp ponų ir valsczionių, taip padarė: ponui iszmokėjo už žmones 85⁰/₀, o 15⁰/₀ paliko patiems iszsisijieszkoti nuo žmonių. Atsirado taip vadinamas „15 procentas“. Kad per 6 metus neužmokėsi anų 15⁰/₀, tai ponui nuo jų prisidės dar 5⁰/₀. Sumiszo žmonių galvoje visi skaitliai; nuo procentų auga procentai, czia randui reikia brangiai mokėti, czia ponui, o metai isztiko blogesni, prekės mažos: isz kur jimti 200 su virszum nuo 40 deszimtinų? Pamokėję keletą metų, žmonės subiednėjo, o nematydami jokio gero galo, visiszkai nustojo mokėję. Vienok ponai, palengvindami szeitp jau rindorius, žmonėms mokeszių nesumažino, santaikos nedaro nei kalbėties nenori, įbet siunczia valscziaus perdėtinius, kad juos ap-raszytu ir licitavotu. Žmonės, nenorėdami pasiduoti, vėl siunczia, kur iszmislyja, praszumus ir užveda naujas provas ir tiek iszgraija, kad randas ne licitavoja, bet nedoimkas skaito, pažada mokesį imti per ilgesnius metus ne per 50, bet per 100 . . . Žodžiu sakant, kaip pirsztu rodo žmonėms: maskolizska vyresnybė jus glaudžia, o jusų paczių ponai — skriaudžia. Ir žmonės ponų neužkenczia. Žustantįs ir dar pasiturintįs ponai isztikro vertai pelnos neapykantą žemesniųjų per neteisingą ir nemielaszirdingą apsiėjimą su jais. Kiek keiksmų krenta ant jų nuo tų, kurie apsipirko, pirkdami nuo ponų dvarus: ponai apgavo pirkėjus valsczionis, paslėpdami nuo jų ant dvarų esanczias skolas. Valsczionis turėjo arba antrą sykį mokėti, arba viską jau įkiszus ubagais iszeiti. Buvo atsitikimas, kad pirkėjas, sudę iszgirdęs apie apgavimą jo, parvirto negyvas

ant vietos. „Kas apgaus, jei ponas arba žydas mužiko neapgaus?“ sako žmonių patarlė, lygindama poną su žydu. Iš tikro, daugumas dvarponių, lietuviui lygiai yra svetimi, kaip ir žydai.

Czia dar noriu pridėti testamentą p. Ignaco Karpio, pajimtą išz kningos „Pasakojimai apie veikalus Lietuvių tautos senovėje. Paraszyti per Simoną Daukantą, Philozophijos Magistrą 1850 m. Iszleista per J. K. Kawniszki 1893 m.“

— „Tukstanczia asztuoni szimtai devintamę metę penkioliktoje dienoje kovo mėn.

Žemiszkamę sudę Jo Imperatoriszkos Didybės Upytės pavietę, ypacziai atsibuvusios rodos ir t. t.

P. S. Kas nori jį persiraszyti, tesikreipia prie minavotosios kningos. Mums prisiųsta teip iszkraipytą, kad nieko negal suprasti. Dėlto ir neperspaudiname. Trumapai gal pasakyti, kad p. I. K., mirdamas savo pavaldiniams dovanuoja visas skolas ir pilniausią laisvę, nepalikdamas Karpio įpėdiniams jnei jokios ant jų tiesos. Karpiszkiams tuli pataria jieszkoti anų palaikų, kurios teisingai pereina nuo tėvų ant vaikų. Ale mes nematome kitokių palaikų, kaip tik — laisvės tokios, kokią tamę pat laikę gudri vokiecziai apdovanojo latvius.

Red.

Kadą Benediktas Karpis pirkio Smilgieczius nuo kuni-gaikszczių Poniatowskių ir lig smercziai jo sunaus Ignaco Karpio tebuvo kokie 8 dvarai, o szendieną jų atsirado apie 40, nės daugumą sodžių isznaikino, dirbdami dvarus. Ant likusiųjų sodieczijų užkrovė begalo didelius mokeszczius, kurie neužilgo privers tėvynainius iszkeliauti isz tėviszkės, o jų vietą užjims burliokai. Stebėtinas daiktas, kam tie Karpiai baigia žudyti žmones, žinodami, juog po jų smerczio viskas paliks burliokams, nės jų įpėdiniai — pravoslauni. Ir keiks juos isz pakalenijos į pakaleniją . . . O ar-gi negeriaus butu kad per amžius juos garbintu, kaip kad garbina aną boczių, Ignacą Karpį? Isz karpiszkių yra artie 30 kuningų ir vienas vyskupas; ar-gi neiszsiras nei vienas, kuris perkalbētu Karpis?

Gargažė.

8. **Isz Giedraiczių**, Viln. gub. Asz esmu žmogus mažai mokytas, ale suprantu ir jaučiu krividas, kurias kiti mums ir mes patįs sau darome. Dėl to negaliu tylėti. Gerą ir pikną jums stengsiuos trumpai ir teisingai praneszti.

Mes kalbame lietuviszkai, ale labai prastai. Dėlko, kitą sykį pakalbėsime.

Žmonės czia labai nuolaidūs. Kartais pigiai gal juos priversti prie darimo sau piktai. Szta Jasiuliszkių sodziuje gyvena žydpalaikis Irsza, nuo seniai žinomas visiems vagis. Jis ir dabar, visiems žinant, vagis priiminėja ir kaimynų arklius drąsiai jiems perduoda. Žydai kartą pavogė dviejėtą arklių ir pristatė juos į Jasiuliszkius. Žmonės atsivijo, atrado. Irszą nuvedė prie Giedraiczių asesoriaus kartu su jasiuliszkiecziais, kurie butu czia pat galėję nusikratyti vienu vagiu; ale asesoriui nutilus, ir žmonės nutilo. Ase-sorius galėjo gauti į delną, o žmonės už apsileidimą gaus paskui nuo tų paczių žydų į kailį.

9. **Isz Luokės**, Sziaulių ap. 20 d. gegužės m. prokuratorius su žandarų virszininkų iszkratė Ubiszkių D. Bubiną. Norėjo kratyti ir Duseikių p. Petravyczę. Visu pirmu atsivilko prie Bubino, kurio namie neužpėję, o pacziai raktų neturint, iszlaužė tris spynas ir . . . nieko nerado. Prabuvę lig vėlaus vakaro, nebesibaldė prie Petrovycziaus; jis, sako, turėjo jau pasirėdyti, iszgirdės mus czia esant: veltui bus važiuoti! Bubinienei pasakė radę szepoje vyro kningų rokundą, kuri turinti buti isz Prusų, liepė, kad vyras ateitu į Sziaulius pasiteisintų. 28 d. Bubinas nuėjo prie žandarų oficieriaus į Sziaulius, nės žinojo, kad nėkokių rokundų buti negalėjo. Czia jam pasakė, juog Gargždų (paprusyje) žandarų kapitanas pranesza, buk kokie ten: Ant. Szveistris, Kristups Ziedelis P. Gruszis, J. Kniukszta ir A. Zutaugas iszdavę Bubiną ir Petravyczę, kad su jais jau nuo seno laiko prekioja kningomis. Ir tie 14 pakų, kurius pajemė, esą jusų. Paminėtieji, gird, jau sėdi Tauragėje. Paskui dar pasakė: nuo tavo paties artymi-ausių genczijų yra, kad tu užsijemi su kontrabantais. — Paskui Bubiną sujemė ir paczto arkliais iszvezė į Gargž-

dus. Užvažiavę į Tryszkius, žandarai išmetė po burną, pasidarė szvelnesni dėl vežamojo, o tasai ir išzgaravo iš jų akių ir lig sziol jo nesuranda. Mena, juog Bubiną išdavė jo paczios motyna, su kurią tęsės sziokie-tokie ginčiai. Butu labai liudna. Mes tam netikime.

Keleivis.

10. **Isz Tryszkių** (Sziaulių ap). Terp lietuvių ir žydų visados esti gili neapykanta, kurie prie mažų dalykelių, kaip liepsna, išszpila. Szeip jau tik baimė ir protas tesuvaldo vienus ir kitus nuo darbų, kurie užtrauktu atsakymą. Sztai viena isz tokių istorijų. Netolie nuo bažnyczios nusipirko nuo žydo namus tuls bajoras J., užsijemąs szukavimu vilnų, nuo ko juokingai buvo pramintas „velnaszukiu“. Nusipirkęs, pastatė kromą; parakvijonis gal butu ir neleidę įtaisyti vieszą pardavinyczią ten, kur visi sustoja su nabaszninkais, o kuningas ateina pakrapytų; bet J. melagingai numaldė juos, sakydamas, iszduosiąs žmogui-katalikui, tai visiems busią gerai. Kaip reikia, jemė ir iszdavė žydui, Skarbavam rabinui. Priviso žydų ten, kur katalikai savo apeigas atlieka; jemė szaipyties, kitas, neveizėdamas į einanczią procesiją, czia pat atlieka prigimtus savo reikalus, kaip paprastai dedas su žydais; žmonėms ir kuningams pasidarė nebepadoru ir jemė irszti ant bajoro J. ir ant žydų. Tai vienas nesutikimo punktas. Czia-pat isz antros pusės buvo jebkis, t. y. maža rinkelė dėl pastatymo arklių. Buvo jis vieszas, bet komisorius iszdavė jį ant dviejų metų žydams dėl susikrovimo lentų. Žydai ir laikė ten lentas. Kilus kromo istorijai, atsiminė ir apie jebkį. Velykų antrąją dieną žmonės liepė žydams uždaryti kromą ir iszsineszti lentas, o kad nepaklausys, tai patįs, gird, iszblaszkysime į visas szalis. Per velykas vis-gi „nevertė kromo žemyn“, tiktai su valdytoju iszsibarė ir prižadėjo tą padaryti turgaus dieną, seredoje. Buvo praneszta policijai, kad taisos maisztas; ant seredos jau buvo rasztas, kad ne vietoje stovinti kromas butu uždarytas; bet žmonės jau buvo susitarę ir nebeveizdėjo raminiu. Palikę szalyje kromą, susispietė prie žydų lentų ir su balsingu — ura! jemė grobstyti ir tąsyti po visus paszalius. Nuklojo visą

rinką. Vienas lietuvis, deszimtininkas, Jonas Laurinaviczė atsistojo szalip ir jemė „litaniją raszyti“, t. y. pavardes griauananczių lentų straipsnius. Dyvai kad drąsus tryszkiečiai, moką nusikratyti nuo žydu, nenusikrato nuo judoszių, parduodanczių brolius žydams! Pasikėlė byla apie „samouprawstwą“. Policija apveizėjo viską; žydai jemė girties sutupdysią visus 80 žmonių į kalinį, o vadus tai net į Sibiriją iszsiųsiją; jemė tyczioties isz žmonių ir juos žeminti, kaipo jau virszų gavę. Nedėlios dieną privažiavo pilnas miestelis raudonsiulių, sprauninkas, asesorius, po penketą urėdninkų ir žandarų. Sprauninkas, apveizdėjęs iszblaszkytas lentas, liepė jas už tryjų dienų kitur susikrauti, o pats nuėjo į kleboniją ir į bažnyčią ant sumos ir ant pamokslo. Įlipo sakyti patsai klebonas. — Mieli, sako, parakvijonis! jūs padarėte „samouprawstwą“, o man rupesni. Žydo kromę nebebus, jėbkį jums sugražins, kaltybę jums dovanos, ale jūs prižadėkite daugiau nebekelti skandalų ir szlovingos policijos nebeklapatyti. — Visi atsakė: Prižadame! — Ar visi? — visi! — Taigi jusų niekas nekaros, ale kas lentas laužė ir žydams iszkadą darė, tai, kaipo krikszcionis, turi atsilyginti. Jei-gut-gi kitą sykį darysite „samouprawstwą“, tai jau busite sunkiai karojami. — Visi, žinoma buvo labai kontenti isz tokio pasibaigimo bylos. Sprauninkas klebonui pabucziavo į ranką. Po pietų dar sykį sprauninkas prakalbėjo į žmones — par visas Miszios meldėsis už juos, kad jiems Dievas duotu s. Dvasią, paraginanczią per popierių skūsties valdžiai ant skriaudėjų, ne savo rankomis sudą daryti. (?) Ar esate kantenti? — Visi suszuko — urra! — ir linksmi parkeliavo namon. Už tat žydai labai žemai nuleidė nosis, juo žemiaus, juo augszcziaus, sudo laukdami, buvo iszkėlę. Geriaus, sako, butu buvę, kad visos lentos butu pražuvusios, by tik virszų butumem gavę ir nekentėję dar didesnių iszjuokimų nuo žmonių.

Kurmis isz K. sodos.

11. **Už Katlių par.** (Vilniaus gub.) Paleistuviai isz

gavo pabūgę bet skonių par kiaušius, Mergys

isz st. par. kepe

stip. one. a. s. n. lin. anų.

...ne tarpe patyrė kiti bernai; kiausziene išzėdė, bliuda
 ...steilhojo ir į peezių pastatė, iszbėgiojo. Naktį parsiveca
 ...geros bernus ir jėna vaiszinti be žiburio. Kabva
 ...iduoda nepadoriai... tai tur but kiausziniai buvo
 ...dė. Kits kilas duoda murgau... tai nedak pas,
 ...Uz... Wiek tai
 ...savo... — Tai
 ...geriaus butu buve
 ...itybė, grafiu daineliu
 ...uskai sk...iam?!

12. **Isz Szirvintėlių** (Vilniaus gub. Szendien, tai yra geg. 19 d. 1897 m., budams Verkėse, susiduriau su Szirvintėlių parakvijos žmonėmis, atėjusiais aplankyti Kalvarijas, arba kruvinus kelius. Jie man apsakė apie savo naująjį kuningą Murniką, kad esąs labai geras ir mielaszirdingas. Jo pranokėjas kun. Jurg. Zimkus labai bardavęs už dėgtinę ir pamokslus sakydavęs **lenkiszškai ir lietuviszškai**; katekizmo klausinėjimais labai kankindavęs. Murnikasgi sakąs pamokslus tiktai lenkiszškai, o dėgtinės gerti neginaš. Kun. Jurgio Murniko esant tenpat gimtuvė, kur ir a. a. kuningo Vik. Lupeikos, buvusio per 40 metų Szirvintėlių klebono. Todėl Murnikas, atvažiavęs į Szirvintėlius, tuojas atkėlęs maldas už Lupeiką, ir szventindams jo pamenklą pamokslą pasakęs, pagirdams velionį. Norėdams žinoti, ar Lupeika buvo vertas pagyrimo, paklausiau anuos žmones apie tą. Tyrė, kad buvęs geras: degtinės negindavęs gerti; lenkiszškai pramokinęs sznekėti, o lietuviszkos kalbos neužkęsdavęs; su vyriausybe mokėjęs gyventi: vieną sykį prijemęs arkirieju savo bažnyczioje su tokiomis pat apeigomis; kaip darosi tiktai katalikų vyskupams. Paskiaus besznekėdami vėl pagrįžome prie Murniko, kursai, pagal szirvintėlieczių žodžių, teiposgi esąs gudragalvys, nės gavėnioje, pamirus Szirvintosę vienam pravoslaunam valdininkui, skambinęs bažnyczioje už jo duszią, davęs vaszko bažnytinių: žvakių ir žybintuvius, (liktorius) isz bažnyczios nuo altoriaus, kad žybėtu prie velionio kunui.

Popui, laidojant aną valdininką, Murnikas teipos-gi per visą laiką ir visais varpais skambinęs Szirvintelių bažnyčioje. O brolija palydėjusi velionį iš namų neties iki kapinių, už tą velionio giminiėtis davęs 3 rubl. Toliaus bekalbant gavau žinią, kad Szirvintų vaitas Dvylis (o dabar Dvilevicz) savo daneszimais daug pikto kuningui Zimkui padaręs, ir buvęs priežascia jo iszkėlimo iš Szirvintelių. Tasai pats Dvylis anais metais surinkęs keletą szimtų musztinių nuo žmonių ir įtaisęs ikoną Gelvanų cerkvėje. Gelvanuose, tebesant arkiriejui, Dvylis laikę procesijos (kriesny chod) nesžęs tą ikoną, it aukautojas, ir todėl pas vyriausybę esąs malonėje. Noris Dvylis savo vaitių daneszimų nedarodęs faktais; bet tacziaus Vilniaus gubernatorius prikakęs Vyskupui Zdanovycziui, kad Zimkų iszkeltu iš Szirvintelių. — Kogi Dvylis norėjo nuo savo kuningo Zimkaus, kurį daneszimais linkėje užmuszti? — Mat Zimkus draudė už degtinę ir Dvylio nepristojo. — O kaip-gi su Dvyliu Murnikas? — Labai gerai: tuojaus priėmę į iszpažintę (= spaviednę), davė jam Szvencziausį Sakramentą, ir po iszpažinties užprasžė ant arbatos. Kadangi Dvylis jaunikis, tai Murnikas jam ir priszliu buvo; bet mergos nesutiko tekėti.

Toliaus besznekant gavau žinią, kad valdžia, norėdama Dvyli ant tolesnio laiko užlaikyti vaitu, paprasziusi Murniką padaryti įtekmę ant žmonių, idant Dvylis vėl butu iszrinktas vascziaus perdėtiniu. Tad Murnikas sekminių pirmoje dienoje iš sakyklos bažnyčioje iszriejęs Zimkų; iszgyręs Lupeiką, kad jisai gero daug padaręs, o Zimkus nieko gero nepadaręs. Užbaigęs Murnikas savo tos dienos pamokslą pagyrimu vaito-daneshziko, Dvylio, ir parakvijieciams liepęs vėl jį iszrinkti vaitu, kaipo gerą, iszmingą vyrą. Ką parakvijoniecziai ir padarę.

Iszklausęs to, paklausiau, kaipgi pas jumis Szirvintose gegužio 14 d., tai yra apkarunavojimo laikę, apseidinėta? — Oi, ponuli, labai iszkilmingai: davė degtinės ir alaus; žmonių, vyrų ir moterų, daug buvo prisirinkę, kad netės stalus sulaužė, lįsdami prie baltakės Mergos, ruskai dainuodamos, per visą naktį vascziaus kanceliarijoje szokinėjo. Buvo ir popas su savo vargamistrą atvažiavęs ir drauge

su szirvintėliciais meldėsi. O pasimeldęs vis ragino szokti . . .

13. **Isz Vilniaus.** Gyvendams Vilniuje ir norėdams įkurti Gedimino pylėje lietuviszką parakviją, szimet per sekminės Vilniuje tycziai aplankiau kelias Bažnyczias ir nekur negirdėjau, kad noris Evangelija butu lietuviszcai perskaityta, it tai pirmiaus budavo daryta: nėra per sekmines pilnos bažnyczios esti prisikimszusios vienu sodiečių lietuvių.

Bet užtad Verkėšę, apeidinėjant kruvinus kryžiaus kelius labai gražius pamokslus skelbė lietuviszcai pas stacijas nekursai Katinas, szejpiau žmogus, ne kuningas; tacziaus teip gražiai, iszkalbingai privedžiojo, kad žmonės netės verkė. Ar-gi tai negėda Vilniaus kuningams, kad paprastas žmogutis karsztesniu už juos pasirodė teip svarbamę dalykę, kaip yra skelbimas Dievo žodžio?!

Mumis prieszindamiesi lietuviszkos parakvijos įkurimė, matosi, kad ir tą szimet todėl padare. Bet vis-gi tikiuosi, kad su laiku ir Vilniuje iszdygs lietuviszka parakvija, kaip tai iszdygo Rįgoje, o pagaliaus Petropylėje ir ten sako liet. pamokslus. Geg. 14 dienoje Vilniaus lenkai, užsileidus saulei, atbuvo iszskilmingai eiseną su žiburiais ant caro szlovės. Prieszakyje anos eisenos su žiburiais (fackelzug) joje raitas policmaisteris, gendrolis Szarskis, dakt. Petraszkevyčius (tos eisenos užmanytojas) ir daug kitų įvairių ypatų. Eisena, sustojusi prie Rotužės namų ir nekurių augsztesnių maskolių valdininkų, it pav. kuratoriaus Sergijevskio, „Bože caria chrani!“ atgiedojo. Prasilinkus tai iszkilmei, Vilniuje pasirodė lenkiszkos eilios, iszjuokianczios daktarą Petraszkevyčių. Gubernatorius Frezė, kad ilgiaus pabuvęs Vilniuje, tai gal butu buvęs truputį priturėjęs policmonus. Girdėjau, kad priesz iszvažiavimą liepęs policm. Rajevskiui praszytiesi atstatymo nuo valdininkystės. Mat atsidengė ant Rajevskio ir brandmeisterio vagystės. Abudu peržiurą (= smotr) vežėjų (izvoczykų) darydamu, imdavo nuo kožno po 3 musztinius ir už karto turėdavo 3000 musztinių pelno. Žinia, kad Rajevskis, žinodams Frezės isz Vilniaus iszsineszimą, nesipraszė atstatymo; bet butent Frezė pasakęs, kad ir isz Petropylės jį pasieksias.

14. **Isz Gelgaudiszchio valseziaus.** (Naumieszcio apskr.) Praėjusį pavasarį parvyko isz Amerikos atsilankyti į savo tėviszkę sunus ukininko isz kaimo Jankunų, K. Raczunas, kuris priesz kelioliką metų buvo iszsibastęs į užmarį jieszkoti sau geresnės duonos; bet iszsikeliavo isz savo kraszto, neatlikęs kariumenės. Žinoma, pargrižo į savo szalį slaptą ir slaptą keletą nedėlių savo tėviszkeje ramiai vieszėjasi. Vienok ar nėra visokių liežuvių? žinia apie tai daėjo iki žemskių, ir sztai vieną dieną namuose Raczuno isz nežinių pasirodė raudonsiuliai svecziai; na ir ėmė visur griosti ir kratyti ir jieszkoti amerikieczio, bet gudras vaikas mokėjo iszsprusti ir ne pasidavė sugriebti. Žemskiai po visus kampus ir užkaborius besznipinėdami, užėjo vienos merginos kningas „Gyvenimai Szventųjų“, kurias, kaip matai, ir nugabeno į Gelgaudiszchio kanceliariją. Reikia pažymėti, juogiai viens isz tųjų žemskių buvo katalikas ir lietuvis ir kadą kas-žin kas isz szalies jam patėmyjo, juog randas neprisako atiminėti nuo žmonių kningas nekaltos įtalpos, tai žemskis „lietuvis“ atrėžė: „Tiesa už tai jiems bėdos ne bus, bet kningas sudegins“. Mat, jeigu kiteip negali įkasti, tai nors isz to pasidžiaugs, juog sudegins lietuviszkas kningas; na, ale turbut tikisi, kad už savo uolumą gaus kokią blėkelę prisikabiti prie krutinės. Tai bus garbė! Paminėtas žemskis yra tai atsitarnavęs kareivis ir turbut jau menkai pas jį bėra katalikystės, o da menkiau lietuviystės. Tokių iszgamų, tarnaujanczių pilvui, sergėkimės.

15. **Kun. Biliakeviczius.** Laikraszcziai pranesza, juogiai kun. Biliakeviczius 24 d. rugpjuties tapo iszsiūstas gyventi į Astrachanės gub. Pagal isztarmę Peterburko sudo kun. Biliakeviczius ketėjo buti iszsiūstas į Irkucko gub., bet tėvui papraszius, caras palengvino karonę. Dabar turės atbuti 6 metus Astrachanėje ir kuningiszkos tiesos nuo jo nebus atimtos.

Kaip žinoma kun. Biliakeviczius už nesutinkantį su valdžios įstatas budą, koku kariavo Kaunę priesz paleistuvystę ir girtuoklystę, tapo svietiszkos valdžios apsudytas ant 8 metų į Sibierią. Beje negalima pagirti neiszmin-

tingo uolumo, nors jis turėtu siekius kuogeriausius; bet ar-gi tai neperdidelė kora už tokį prasikreipimą nedatirto kuningo su tiesą?

Peterburge gyvena garsingas raszėjas Solovijavas, kursai yra prielankus katalikystei ir spaudina užrubežyje savo veikalus ruziszkoje kalboje, kuriuosę darodinėja tikrybę katalikiszkojo Tikėjimo ir suklydimą stacziatikystės. Szitai pasibaigus sudui ant kun. Biliakevicziaus, tula, ponia, kaip praneszė viens peterburginis laikrasztis, norėjo žinoti, ką mislyja apie tą dalyką toks mokytas žmogus, kaipo Solovijovas? Tasai davė jai atsakymą žodžiais szv. Raszto, kur yra pasakyta, juog parizėjai koszė kitų uodus, o patijs ryjo verbliudus, ir p. Solovijovas užbaigę atsakymą tuomi, kad apie tuosius verbliudus nevalia mums kalbėti. Ir užtiesą, anot p. Solovijovo, gudų valdžia tankiai ir labai tankiai ryja verbliudus, tikt nevalia mums apie juos garsiai sznekėti. Ar-gi ne neryja maskoliai didelių verbliudų, kapodami su kancziais ir trypdami su arkliais nekaltus žmonėlius Kražių bažnyczioje? ar-gi neryja ir suliksziol verbliudų gudų nedori valdininkai Lietuvoje, isz visų pusių vargindami ir skriausdami biednus žmones? Bet užtai moka gerai koszti katalikų uodus, tai yra mažus jų prasižengimus priesz valdžios tiesą, tankiai nesutinkanczią su tiesą visuresanczios Bažnyczios.

16. **Latviai augsztyn.** Gudiszkas laikrasztis „Rosija“ pranesza, juogiai netolimoje ateitėje pradėsiąs iszeidinėti Peterburge laikrasztis latviszkoje kalboje. Priesz 20 metų jau iszeidinėjo ten po redakcija p. Valdemaro „Peterburgas avizes“, kursai džiaugėsi dideliu pasisekimu. Latvių apsigyvenusių Peterburge, skaitos apie 15 000.

Latviams, kaip mūsų vientaucziams, linkime isz szirdies gero pasisekimo apszvietimę. Dieve duok, idant ir lietuviams kuogreicziausiai iszmusztu toji laiminga adyna, kurioje taptu panaikintas nedoras „ukazas“, stabdantis lietuviszkąją spaudą pritinkancziomis raidėmis!

17. **Lietuviszkas teatras Palangoje.** Lenkiszkaime „Słowo“ No. 202 b. mt. skaitom: „Priesz nedėlią Palan-

goje (Kurliandijos gub.), daleidžiant valdžiai, tapo atliktas teatriszkas parodymas lietuviszkoje kalboje. Loszta originaliszką komediją p. K. po antgalviu „Amerika pirtyje.“ Didžiausią joje rolę loszia apgavikas, viliojantis nuo ukininkų piningus ir bėgantis su jais Amerikon. Virsz to komedijos autorius teploja joje, su pažinimu daiktų, prilygimus lietuviszkosios žmonijos. Teatro salė, ant tos dienos iszrėdyta žaliavimais, buvo prikimszta žiurėtojais netiktai isztarp gyventojų Palangos ir apygardžių, bet ir maudininių svečių. Norints tiejie paskutiniai lietuviszškai ne suprato, vienok apdovaninėjo artistas karsztais rankų plojimais“.

Na sziokią tokią pradžia jau ir mes turime. tad rupinkimės, kad tolyn tankiaus apie tokius isz Rosijos atsitikimus galėtumem praneszti. Juog Peterburgo universitetę jau iszguldinėja kyniszką ir japoniszką kalbą, tai rasi lietuviams bus valia nors pasižaisti saviszkoje kalboje. Mat gudų valdžia labiaus rupinasi apie kiniečius ir japonus, kurie prie jų vieszpatystės suvis ne prigali negu apie savo valdytinius lietuvius, kurie isztikimai moka Maskolijai visokius mokeszczius, tarnauja kariumenėje ir nesza kitokius sunkenybes dėl gero vieszpatystės. Tai, mat, kokios XIX amžyje teisybės ant svieto!

18. **Musziszkiei svetur.** Į lenkiszką „Słowo“ raszo isz Glasgov'o (Szkocijoje), juog ten ant 800,000 gyventojų esą apie 2,500 emigrantų lenkų ir lietuvių, kurie atėję isz Kauno, Suvalkų, ir Vilniaus gubernijų. Apygardėse Glasgov'o, teip vadinamę Lanarkshire, teip-gi gyveną keli szimtai lenkų ir lietuvių, kurie kasa ten anglius. Tie iszeiviai esą darbsztus, bet žemai stovias jų apszvietimas. Pelnas ten esąs didesnis, negu pas mus, bet brangiai kasztuojąs užlaikymas, už tai mažai galima esą suczėdyti piningų, ypacz dėlto, kad daugelis isz ateivių mėgsta girtuokliauti.

Glasgov'as skaitas 10 katalikiszkų parapijų, prie kurių apart musiszkių iszeivių priklauso daug valakiszkų ir irliandijinių darbininkų. Ten esąs viens kuningas isz Lenkų Karalystės, kuris mokąs lenkiszškai ir lietuviszškai.

Toliaus korespondentas „Slowo“ raszo, juogiai 24 rugp. szių m. iszėjęs Glasgovę pirmas numeris lietuviszko laikraszczio po titulu „Wajdelyte“.) Nors nevisi tenbuviai lietuviai moka skaityti, tai vienok laikraszczio Redaktoriai tikiasi, juog prenumerata sugražjianti iszdavimo kasztus.

Nors ir svetur duonos dykai nieks ne duoda, tai bent pritinkanczią linosybę turi žmonės. Rods dirbti reikia visur, bet valia saviszkoje kalboje pasiskaityti kningas, apsiszviesti, o po gudų valdžiai sunkiai dirbdami ir visokias sunkenybes neszdami vos tikt galime iszmisti ir da-gi dreskia mums isz rankų didžiausia skarbą, mūsų kalbą. Dieve duok, idant kuogreicziausiai sulauktumėm geresnių czėsų!

19. **Projektas.** Abelnai yra žinoma, juogiai moraliszkas stovis Rosijoje yra žemas. Szitai pradžioje szių metų viens gudiszkas laikrasztis praneszė, kad Peterburgę isz visų vaikų esą du treczdaliu ($\frac{2}{3}$) mergų vaikų, tai yra gimusių isz gulovių. Tasai laikrasztis rodavoja, idant valdžia atkreiptu ant to negero dalyko savo atyda ir įvestų tiesas, kurios sumažitu skaitlių mergų vaikų, nės toki vaikai tankiai esą apleisti ir nėsą kam rupinties apie jų iszauklėjimą.

Isz to galima spėti apie doriszką stovį ir kitų gudijos miestų. Bet toli nejeszkodami, atkreipkime akis ant to Lietuvos kraszto, kur visa valdininkystė, didėji ir mažoji, guli rankosę maskolių. Juog kun. Biliakevicziaus byla gana nuosekliai isz aiskino doriszką stovį Kaunę. Ir nėra ko stebėtis. Visi ten valdininkai gudai, kurių, priezodis „vodka i dievka“! kariumenės teip-gi yra geras burys, todėl ir pasileidimas didei iszsiplatino tame, Lietuvos miestę o tas labai kenkia katalikystei, nės didesnė dalis suvadžiojamų mergų yra katalikės. Todėl turtingesniems ir apszviestesniems to kraszto gyventojams reiktu atkreipti ant to negero dalyko atyda ir daryti kokią nors pagelbą dėl tųjų nelaimingų ypatų, suklydusių mergų, ir teip-gi pasirupinti, idant jaunesnieji gentkartė butu nuo paleistuvystės apsaugota.

*) Turėti buti „Vaidelytė“.

Didesniuosę Rosijos miestuose, kaip Peterburge, Maskvoje, Kijeve, Odessoje ir kituose, kur yra burelis katalikų, daleidžiant valdžiai, įsitaisę sau katalikai labdaringas Draugystes, kurios apiekavojasi pavargusiais ir ligonimis katalikais ir teip-gi rupinasi apie mažus vaikus pavargėlių, idant juos, kiek galint iszauklėti ir iszmokyti kokio amato, ir tokiu budu apsaugoja pavargėlių vaikus nuo isztvirkimo ir apleidimo savo tikėjimo. Todėl labai butu gerai, idant ir Kaunę geradėjingi žmonės pamislytų apie isteigimą ten labdaringos Draugystės. Tokiu budu butu galima gerai apsaugoti nors jaunesniąją kartą nuo pasileidimo; ypatingai reiktu atkreipti atydą ant priauganczių pavargusių mergaiczių, kurios tankiausiai buna palaidunų prigautos. Rods įvykdinimas tokio užmanymo reikalauja ir kaszto ir triuso, bet norint, tai vis galima tą padaryti. Tenka užeiti lenkiszkuosę laikraszcziuosę, juog turtingi mūsų kraszto gyventojai duoda gana gausias aukas ant lenkiszkujų isteigtuvių, tai ar-gi ne privalētu tokiems pirmiaus aprupinti karsztus reikalus prigimtojo kraszto? Teip-gi dėl pataisymo suaugusių pasileidėlių merginų butu labai pravartu įkurti Kaunę, ar jo apygardėje, isteigtuvę „Magdalenieczių“, kokia yra Varzavoje ir jos apygardėje. Priegtam reikia pažymėti, juogai daleidimą tokioms isteigtuvėms lengva yra apturėti nuo atsakanczios valdžios.

20. **Isz Peterburko.** Privatiszkas docentas istoriszkaifiliologiszko atskyrio Peterburko universiteto, p. Volteris, atskaitys szimet keletą kursų, paszvestų lietuviszksamjam ir latviszksamjam liežuviui, jų literaturai ir mitologijai.

Du prasezioku. |

Sakmė.

— Kaip sveikas, kume Baltramiejau? — Sveikas Jurgi!

— Na, kaip tau vedas? Isz kur-gi

Dabar keliauji, teip skubėdams labai?

— Ak, kume! mano tu bėdos matau, kad nežinai!

Man Dievas siuntė ryksztę ir namus ant peleno iszvarė.

Ir manę, vargszą, ubagu padarė . . .
 Nuo laiko to į svietaš asz iszėjau
 Ir su lazdom's po žmones vaiksztinėju.

— Ar teip? Tai szleikszczios pas tavę naujinos!
 — O, teip Kalėdosę asz keliau pokilį, kriksztynas.
 Asz su žvakę alaus po sklepaš krapinėju;
 Prisipažįstu, tiesiai jau kojios nebeėjo
 Ir kaip ten užkrėcziau, vos pats iszsigelbėjau,
 Namai-gi ir gerybė iki siulo galo sužibėjo.
 O tau kaip einasi? — Ir man prastai!
 Kalėdosę turėjau asz teip-pat sveczius,

Ir kad alaus uzbonuosę pritruko
 Asz atsargiai ir po mažiuką

Sklepan be žvakės dvokinai atnesztų jo dėl jų.
 Galvoje buvo nemažai; užtat nuo laipsnių nudrilau

Ir kojios deszinės sau kulszį iszsukau.
 Nepasikrutindamas, ilgai gulėjau asz, it maiszas.

Bijodam's gaisrą padaryt, tapau lig smerczio raiszas.

— Teip! judviem czia nutiko negerai! —
 Pasakė stepons, tai girdėdams: — Bet labai

Isz to nera nei ko stebėties. Juog girtam visur su žvakę
 reik drebėt?

Bet pavojinga jam ir po patamsius krapinėt?

Paleistsparnis.

Apie praeitę krikszczionystės Taurydoje (Kryme).

Laikuosę, kurių istorikų rasztai nemeno, gyveno czionai Taurai, Kimerionys, Skitai Aulinkui įkurė savo naujokinus graikai, o dėl Rymėnų Tauryda buvo isztrėmimo vieta; isztremti isz savo tėvynės Rymėnai krikszczionys, pirmieji, regis, atneszė į Taurydą Evangelijos szviesą. Ligi sziai dienai dar užsiliko paminklai nuo szvento Klemenso, Popiežiaus. Szventas Klemensas yra Taurydos

patronas. Tasai Popiežius, Trajano ciesoriaus isztremtas į Chersono miestą atrado jau czionai burelį krikezionų, kurie procevojo prie kasyklių marmoro. Jo gyvenimas sako, juog nemaž ir pagouų atvedę į s. viera. Mirė mu-
czelninko smercziu. Netoli nuo Sevastopoliaus yra kop-
lyczia, szendieną rankosę pravoslaunų, ant tos vietos,
kaip sako padavimai, laikė szvencziausia apiera s. Klemen-
sas. Rodo akmenį, kurs buvo vyskupiszku szventojo
sostu. Netoli nuo tos koplyczios yra stebuklingas s.
Klemenso szaltenis.

Suirus Rymo Ciesorystei ir įsikurus Vizantijoje Graikų
Ciesorystei, graikai įkurė czionai savo naujokinus ir buda-
mi jau krikščzionimis platino krikščzionystę ir terpo
gyventojų szio kraszto. Nuo graikų isz anos gadynės už-
siliko paminklai: griuvėsai pylių, kurias paprastai vadina
czionai pylimis Justinijono.

Nuo 1365—1475 m. pietiniame Taurydos kraszte
vieszpatavo genujecziai. Visas pietinis krasztas Taurydos
yra apsėtas griuvėsais jų pylių: Jaffa (Theodozija), Soldaja
(Sudak), Alusztas, Jalyta (Jalta), Olyva, Chersones — buvo
didesniejie miestai, prigulintjės genujecziams. Griuvėsai jų
pylių ir užsilikusios ligi sziam laikui tulos bažnyczios, ir
vandens ruos (wodoprowody) liudija apie galybę genujeczių,
kokią turėjo anuose laikuose. Genujeczių laikuose krikšč-
czioniszka Bažnyczia regis, dasiekė augszcziausio savo
iszsiplėtimo ir sylos.

Užjemus Turkams Konstantinopylę, genujeczių kolo-
nijos pradėjo gaiszti. Metuose 1475 Turkų vadas užjemė
Theodoziją ir kitas pylis iszgriovė, potam užpludo isz
žiemio Tutorių ordos ir butinai isznaikino, ką krikščzionis
buvo įsteigę: bažnyczias pavertė į meczetus; daugumas
krikščzionų padėjo galvą gindamos, dalis papuolo nelais-
vėn. Aulinkui persimainius laimei, persimainė ir krikšč-
czionų padėjimas.*)

Aldonas.

*) Isztrauka isz raszto a. a. kun. Lideikio. Red.

Isz Amerikos.

1. **Parodos dalykai.** (14 rugs. 1899). — Rodosi, kad pirmas tautiszkas dalykas, kurį nuveiksime bendromis spėkomis, bus įsteigimas lietuviszko skyriaus ant Paryžiaus parodos 1900 m. Iszrinkome jau ir komitetą. Susideda jis isz sekanczių ypatų: prezidentas ir kningius — kun. J. Žilinskas, antras kningius — p. V. Stagaras, sekretorius — p. P. Mikolainis, kasierius — p. J. J. Pauksztis, apdirbėjai reikalų — d-ras J. Szlupas ir kun. A. Milukas. Komitetas pradėjo jau ir darbą, nės iszsiuntė p. Daumantą (pavardė netikra), kurs dabar gyvena Tilžėje, į Paryžių iszsirupinti vietą. P. Daumantas matėsi su vice-prizidentu parodos, kurs ir pažadėjo su mielu noru duoti vietą lietuviams **etnografiszkamę skyriuoje**, užtikrindamas, kad ir prezidentas priesz tai nieko neturės. Tai-gi turime komitetą, turime pažadėtą vietą ant parodos, turime surinkę beveik visus lietuviszkus iszleidimus Amerikoje ir, kas džiaugsmingiausia, turime piningų. Jeigu sudėtumime į kruvą visas aukas, gulinczias dabar redakcijose įvairių laikraszczių, susirinktu netoli 600 dol., tai-gi apie 3000 frankų, o aukos vis dar plaukia . . .

O kokia bus nauda Lietuvai isz parodos? — gali paklausti koks europietis, nusistėbėjęs mūsų užsidegimui. Mes atsakome, kad jeigu nebutu ir jokios naudos, tai vis-gi pasiliks mums amžina garbė, nės mes tai, mes, gyvenantieji toli nuo tėvynės, įstengėme parodyti visam svietui dvasiszkus vaisius savo tautos, tuo tarpu kad mūsų broliai Lietuvoje apie tai nei nepamislyjo ir ligsziol beveik su jokia, medegiszką pagelba mums neatėjo.

2. **“Motynėlė.”** Bet jeigu jūs, europiečiai, szitamę atsitikimę žiurėjote ant mūsų darbų abejotiszškai, tai, tikiuosi paremsite mus kitamę geramę užmanymę. Susitvėrė czia sziomis dienomis nauja draugystė. Jos įkurtojais yra kun. Žilinskas ir kun. Kaulakis; vardas — „Motynėlė“; siekis — szelpti lietuviszką jaunumėnę, einanczią į augsztesnius mokslus užrubežyje. Kiekvienas sąnarys apsiima mokėti kas mėnesį po vieną dolerį į draugystės kasą.

Istojimas į draugystę kasztuoja dabar 10 dol., bet paskiau kasztuos ir mažiau, nės sąnariai bus padalinti į skyrius; apie tai pranesziu jums, kaip veik draugystės įstatai bus gatavi. Prisiraszė prie „Motynėlės“ ligsziol szie kuningai: J. Žilinskas, J. Kaulakis, M. Szedvydis, V. Matulaitis, A. Kaupas ir szitie svietiszki žmonės: p. Szernas ir p. K. Paltanaviczius; beabejo skaitlius sąnarių pasididins į trumpą laiką. Turtas draugystės dabar isznesza į 60 dol. ir nuo naujų metų ji jau ketina pradėti mokėti stipendiją; iszpradžią mokės tik po 30 frankų ant mėnesio; augant draugystės kasai ir stipendija bus padidinta, arba atidarytos kelios.

Abelni „Motynėlės“ įstatai yra szitie: 1. Paszalpą gaus tiktai einantieji į augsztesnius mokslus; 2. einantieji į mokslus užrubežyje, bet ne Amerikoje; 3. gaunantis paszalpą turi buti lietuvis tėvynainis; 4. turi buti gabius ir troksztantis mokslo; 5. atsižymėjęs ant lietuviszkos dirvos turės pirmą vietą priesz nieku neatsižymėjusi, teip kaip nukentėjęs už lietuvisztę gaus pirmiau pagalbą už nenukentėjusi. Už suteiktą paszalpą draugystė reikalauja tik tiek, kad gaunąs stipendiją butu naudingas lietuviszkai tautai.

Sztai prie tokios tai draugystės kvieziame mes prigulėti jus, europiecius. Turime viltį, kad neatsisakysite, nės ezia jusų paczių dalykas. Mes žinome, kad visa ateitis mūsų tautos yra Europoje, o ne Amerikoje; bėgame dėlto su pagalbą tiems, nuo kurių tikimės, juog įstengs prisidėti žymiai prie pakelimo mūsų tautos Europoje. Apie savę mes pasirupinsime kitu budu. Ant atsiszaukimo dviejų įkurtojų „Motynėlės“ atsiliepė pas mus tuojau penki; atsilieps ir daugiau, kaip veik žinia apie naują draugystę pasklys placziau. Ar-gi jus, ant kurių naudos draugystė yra sutverta, pasiliksate kurcziais? Nereikalaujame nuo jusų nei szimtų, nei tukstanczių, nės žinome, kad jų neturite; prisidėkite prie mūsų darbo kuo kas galite: ir rublį, ir skatiką, ir mažiausia dovanėlę nuo jusų priimsime su lygiu dėkingumu. Atsiminkite, kad jusų, teip kaip ir mūsų aukos eit ant suszelpimo tų, ką gal kadą placziai pagarsint lietuviszką vardą po visą svieta.

Apie „Motynėlės“ įstatus ir kaip su ją susižinoti, apie tai pranesiu kitą sykį.

3. Szeip jau **lietuviskų naujienų** pas mus mažai. „Bažnyčios Tarnas“ perėjo į rankas p. J. Didinko, pridarusio anais metais tiek trukszmo savo praszymu pas carą. „Garsas“ nustojo iszeidinėti; girdėjau, kad krausto jį į Philadelphiją. Paminklas kuningui Burbai jau nupirktas ir už mėnesio laiko bus pastatytas ant Plymouth'o lietuviskų kapinių. Yra tai didelis akmeninis kryžius, nuo 12 pėdų augszczio; atsako jis pilnai kaip nuopelnams, teip ir kuniszkam sudėjimui a. a. patrijarko lietuvių Amerikoje. Tąsynės terp „Lietuvos“ ir kun. Kriaucziuno netik nepasibaigė, bet dar užsiasztrino; paskutiniamę laikę į jas tapo į traukti net kiti kuningai. Bet yra tai liudni apsireiszkimai mūsų gyvenimo, o asz buvau pasiēmęs raszyti tiktai apie linksmus. Todėl ant szio ir užbaigiu szitą rasztelį.

Amerikietis.

P. S. 1. Mes, Sargiečiai, labjaus įsitikime amerikoniszkam, neg szveicariszkam komitetui; dėl to paskiriame aukas, kurias surinksime, amerikiečiams. Turime viltį, juog į kokius 300 frankų pristatysime. — Įpraszome komitetą atsikreipti prie mūsų su kokiais reikalavimais; ką įstengsime, su didę malonę padarysime. Mūsų iszdavimus buvome pradėję siuntinėti į Zūrichą; kun. A. Kaupas teaprupina jais ir Amerikos komitetą; ko truks, atsiszaukkite. —

Mes turime keistą surinkimą kopijų isz spaudintųjų jau kningų. Lietuviai, negaudami užtektinai drukuotų kningų, užsimano persiraszyti sau nuo pradžios lig pat galo isztisas kningas. Baisus darbas kaip dėl vargdienio žmogaus! Mums rodos, kad kolekcija tokių rankraszczių butu vienas isz svarbiausiųjų darodymų, kaip mūsų žmonėms reikalinga spauda. Ką komitetas apie tą mislyja? Atsakymą duokite per kun. A. Kaupą. Turime į 30 tokių kopijuotų kningų. Gal pavyks ir daugiau surinkti.

2. „Motynėlei“ pritariame ir visą szirdimi laiminame jos pradžią. Tuotarpu į jos išdą per k. A. K. rankas įneszame Redakcijos vardu 18 dolerių.

„Tėv. Sargo“ Red.

Pakvietimas ant vysk. Valancz. jubiliejaus.

Visos tautos garbina didžius savo vyrus, kurie darbavos dėl jų naudos ir vedė jas, szviesdami savo pavyzdžiu. Jų vardai ir darbai aukso literomis lieka užsiraszę paskesniųjų atminimę. Tiktai lietuviams parodytų, kas isz jų yra brangus, ateina svetimtaucziai, nės patįs ligsziol mažai tesirupino, o kiti, nerdamies į svetimą kailį, da-gi niekino vis-tai, kas yra savo. Neseniai Petropylės mokyti gudai (maskoliai) apvaikszčiojo sukaktuves trijų szimtų metų nuo atspaudinimo pirmojo lietuviszko katekizmo kuningo kanauninko Daukszos; trumpai apsakė jo gyvenimą ir pagyrė meilę savo kalbos. Szimet isz priežasties sukaktuvių 300 metų nuo atspaudinimo pirmųjų jo lietuviszkų pamokslų, žada vėl padaryti jam iszkilmingą szventę. Nebetylėkime ir mes apie savo vyrus, kuriais didžiuojamės; apskelbkime rasztuosę visą, ką žinome apie juos, visus paminklus. Tegul jų vardas kuoplacziausiai praskamba po Lietuvą ir žadina lietuvių szirdysę meilę lietuvių isz tų, kurie dėl jos darbavosi.

1901 metuosę sueis 100 metų nuo užgimimo Žemaiczių Vyskupo ir didžiausio mūsų raszėjo, Motiejaus Valanczauskio. Skaitydami jo rasztus, stėbiamies isz jo darbštumo. Senesnieji žmonės dar atmena jo žodžius ir darbus; ale jie kasmet neszas į kapus daugalį žinių, ir netol gadynė, kada visiszkai pritruksime gyvų liudytojų, kurie savo akėmis matė ir gerai pažino aną didyri, ypatingai kuningų, sandarbininkų nabaszniko. Girdėjome lenkus mus kaltinant, kad ligsziol neatsirado niekas isz mūsų, kurs butu pasirupinęs apraszyti Vyskupo Valanczauskio gyvenimą, arba biografiją. Susisgėdę, juog svetimi pradeda mus raginti prie darbo, užsimanėme surinkti „Medžiagą, arba materijalą Vyskupo Motiejaus biografijai“, nors tiek, kiek surinkta Simano Daukanto biografijai. Todėl užkvecziame visus lietuvius, kurie tik regėjo kokius nors nusidavimus isz Vyskupo Motiejaus gyvenimo, kurie iszgirdo kokius nors žodžius isz jo lųpų, kurie nuo kitų girdėjo ką apie Vyskupo darbus, apsiėjimą su žmonėmis, su kuningais, apie visokius parėdymus bažnyczios

ir lietuvystės dalykuose; žodžiu sakant, mažiausių mažmožių, neapleidžiant, viską suraszyti kuotikriausiai, neteip placziai, kaip tikrai, su paminavojimu vietų, metų ir asabų, kiek galima, ir atsiųsti į „Tėvynės Sargo“ redakciją arba tiesiai, arba, dar geriaus, per rankas. Ipacz kuningai, kurie dagirs apie tą mūsų užmanymą, tegu kuorupestringiausiai viską suraszo isz senesniųjų kuningų žodžių, iszjima kopijas isz Vysk. rasztų į žmones (dalis jų jau rado vietą „Tėvynės Sarge“ 1897 m.), į kuningus, ypacz į džiakonius; kopijas isz paminklinių abrozdelių irtt.

Mūsų Tėvas negailėjos laiko, popieriaus ir atramento; patsai gyrė patsai peikė ir baudė; teip kad nėra beveik nei vieno kuningo isz to laiko, kurs nebutu apturėjęs nuo savo Vyskupo nors vienos gromatos, nors vieno abrozdelio, kningelės, stacziai jam adresavotos su tam tikru antraszu. Buvo tai virszininkas, kurio akis pasiekė visus pavaldinius. Darbo daug, laikas trumpas: nesitęskite-gi su pradėjimu darbo. Tai vienas dalykas; prisiųskite, ką žinote apie kanauninką Daukszą ir apie Vyskupą Valanczauskį.

Antras. Vysk. Val. rasztai pasenėjo ir suplyszo, nės vieni nebuvo perspaudinti, kiti nors buvo po kelis syk atnaujinti, kaip tai: „Palangos Juozė“, tai vis-gi panykę, suplyszę per didelį jų vartojimą. Laikas butu atnaujint juos: jug-gi lygių jiems dar neturime savo raszliavoje. Nemokyti skaitytojai atras ten nemaž pamokinanczių dalykų, dvasiszkos naudos; mokytiems bus pavyzdis gilaus supratimo kalbos dvasios. „Žemaiczlių Vyskupystę“ perspaudino amerikiečiai; tai ir gerai. Ir lenkai iszsiwertė ją į savo kalbą. Mes-gi sztai atminimui sukaktuvių 100 metų nuo užgimimo Vysk. Motiejaus paszvēsime perspaudinimą susenėjusių Jo rasztų. „Kningą dėl paaugusiųjų“ jau patiekė mums tuli mokyti lietuviai su pridėjimu žodynlio augsztaicziams nesuprantamųjų žemaitiszkų žodžių. „Pradė ir iszsiplėtimas kataliku tikėjimo“, teipo-gi jau turime sutaisę; toliaus parėdysime „Apie sekimą Kristaus“, „Gyvenimas szventųjų“, „Psalmės Dovidio“, tą tikrą kasyklę dvasiszkų ir lingvistiszkų turtų; na, gal ir dar ką nors, jei kiszenė stengs. Praneszdami apie tą, neužkertame

kitiems kelio: apart pirmųjų dviejų kningelių gal kitas perspaudinti; mums dar geriaus bus.

Patariame tik, kad taisydami raszybą, kuri pas V. yra niekam neverta, negadintu stiliaus ir žodžių. Keletą bjauresnių svetimžodžių galėtu pakeisti grynais lietuviszkais žodžiais, ale ir tiek to. Raszyba pas V. netikus dėl to, kad jis norėjo bendrai raszyti nepažindamas augsztaitiszkų tarmių, kurias sumaisze su žemaitiszkomis. Ir prie to dalyko užkviečiame lietuvius: pagraibykite savo kiszenesę ir pagal savo galės sumeskite ant padarymo atminimo 100 m. sukaktuvių užgimimo Žemaičių Vyskupo, Motiejaus Valanczausko. Pradžią padarė jau vienas mūsų sandarbininkas, K. A. Kauniszkis, parupindamas „Pradę“ į spaudą ir paaukaudamas 100 rub. Vylimos, juog atsiras ir daugiaus sekanczių tuo keliu.

„Tėvynės Sargo“ Redakcija“.

P. S. Kitus laikraszczius įpraszone persispaudinti tą pakvietimą, nors sutrumpintą, ir nuo savęs apmislyti būdą apvaikszziojimo 100 jubiliejaus.

Atsakymai.

P. Vargdienėliui. Isz plataus raszto nuo 11 d. geg. m. nepasinaudosime, nės, rodos, apie viską, ten raszytą, jau buvome minavoję. Vienas laksztas dar liko.

P. Juosiui. „Netikrą piningelį“, apturėjome susimildamas ir toliaus netingėk!

P. Jgnotui. P. Margalis versto isz lenkiszkos kalbos vaizdelio „Szuolis isz Lietuvos“ nėkuomet nelaikė už savo, originaliszką. Antgalvį perkeitė dėl pridavimo jam didesnio interesingumo. Kaltas tik to, kad nepažymėjo, isz ko pajamė, o redakcija tamę tarpę negalėjo supaistyti. Persispaudinti svetimus veikalus, visur priimta, tik reikia vis autorių paminavoti. Raszėjus dėlto įpraszone tą atminti; nuosavius vardus perkeisti ne priimta, nors antgalvį permaintyti — priimta.

P. Paleistsparniui. Minėtina, dėlko Tamsta vis nenori prisilaikyti mūsų raszybos: **uo, iai** (prieveiksmiuosę ir daugskaitlyje daitvardžių) **apie, per,** genit. possess., budv. priesz daiktv., augsztas.

P. Szirvintel. Neiszmanome, kokia gali buti racija **paraszytas** korespondencijas laikyti pas savę po dviejus metus!

P. Klebonui. P. Tamsta teisingai galvoji: saviesiams visupirmu reikia duoti pelnyties, kad neskirstytu isz tėvynės, kaip žydo bitijs. **Bažnytinius rubus:** ornatus, kapas, stolas ir plovinius gana pigiai ir labai puikiai siuva **Kaunę** dora jauna **lietuvaite,** baigusi tam tikrą mokslą, **Anastazija Sabaitė,** gyvenanti ant pleciaus **Fiszerio** namuose.

Plytnyczią, arba strykį geriausiai įtaisė lietuvis **Kazimieras Gustaitis,** ties Aleksotą ant **Nemuno** kraszto. Į Seredžiaus bažnycziai patiekė geriausios paprastas gzymines ir figuriszkas plytas. — Verta yra savųjų pramoninkų neužmirsztiti ir kožnam rekomenduoti.

„**Ukininkui**“. Korespondencijų apie kun. Rod. kaip sakėme № 4, nebeprijemam. Geriaus butu ir jums laukti naujų peiktinų nusidavimų, neg tuos paczius koczioti.

P. Lapinui. Gerai: meldžiame ir toliaus paczius vesti korektą „Sargo“.

Aukos per mūsų rankas.

Perspauddinimui Vysk. Valanczauskiego rasztų: p. K. A. Kauniszskis padarė pradžia — 100 rs. **Dalykams liet. parodos Paryžiuje:**

p. Kauniszskis	.	.	.	7 r. 50 k.
p. S.	.	.	.	7 r. 50 k.
p. M.	.	.	.	1 r. —
p. Szermukszlis	.	.	.	1 r. 50 k.
p. Juozapas Tiesosnoris	.	.	.	1 r. 50 k.

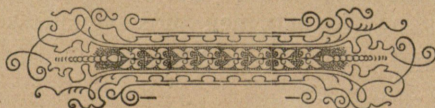
19 rs.

Su pirmyszcziais tadą bus pas mumis virsz **43 rs.**

Ant reikalų lietuviszkos parodos Paryžiuje dovanotos yra szios kningos: „Pasakojimai apie reikalus lietuvių tautos senovėje“. S. Daukanto, 500 ekz., ir „Istoriszki pritikimai isz ukininkų gyvenimo Lietuvoje“, 1000 ek. Suprantanczius svarbumą lietuviszkos parodos autorius, p. J. B. Ereelis, užkviecia pirkti tas kningas. Pirmoji su priesiuntimu kasztuoja 1 $\frac{1}{2}$ markos, antruoji $\frac{1}{2}$ m. Perkupecziams abi kningi už 60 kap. Sukriautos „Ukininko“ Redakcijoje. P. S. Mes tų kningų nematėme ir nežinome, kas ten yra. Reikia prisiusti. „T. S.“ Red.

Atskiriami „T. S.“ priedai.

N 7 ir 8, prie kurio yra priedas: „Apie suvartojimą vandenių ant vaisymo žuvių, vėžių ir tt.“ per Szerno, N 9, kur yra „Ukiszkasis Kalendorius 1900 metams“ ir N 10, kur yra ilga apysaka: „Keidoszių Onutė“ per Savojo, kasztuoja po 10 kop. ant vietos.

Atsakąs rėdaktorius J. Lapinas, Tilžėje; prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir pinigus; pas jį teipo-gi laikraszcziio krautuvė. Antraszas: Herrn J. Lapinas, Tilsit, (Ostrpr.)

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje.

Apgarsinimai.

Patlab isz po spaudos iszėjo isz naujo pervežeta ir turinyje padidinta maldų kninga

„Garbė Dievui ant Augsburgs“

kurioje miszių maldos su tam pritinkancziais abrozdais iszgrožintos yra. Kninga yra atspausta ant gražiaus balto tvirto popieriaus ir gražiamę formatę, teip juog kožnam lietuviui ir lietuvei pamęgs ją skaityti.

Szita kninga yra gaunama vienat pas

J. Szenke,

Apturėtoji lietuviszkų knygų spaustuvės,
Tilžėje, aukskalio ulyczioje 8.
